ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXIII — Број 605
Субота, 2 сентембар 1961.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

КРОЗ ВЕКОВЕ

НАЈСТАРИЈЕ НОВЧАНЕ КАЗНЕ

У сумерском закону који је донео краљ Ур-Наму око 2.000. године пре наше ере предвиђене су новчане казне, прве у историји, за теже телесне повреде. „Ако неки човек другом човеку одсече стопало платиће за то 10 сребрних шекала“, — одређује закон који предвиђа и казне за озлеђену кост или одсечен нос.

МУМИЈЕ ЗА ЂУБРЕЊЕ

Крајем прошлог века у Бени-Хасану, у Средњем Египту, било је откривено 300.000 мумифицираних мачака. Двадесет тона ових необичних мумија било

је бродом пребачено у Ливерпул, у Енглеској, и продато енглеским земљорадницима по цени од 4 фунте по тони. Мумије мачака употребљене су за ђубрење земљишта.

ШТИТ СА КУКАМА

У 16. столећу употребљавани су штитови који су на спољашњој страни имали више кука разног облика и величине. Намена ових

кука била је двојака: за њих се, за време борбе, закачињало противниково оружје, а у мраку се за њих могла окачити светиљка, тако да се, у случају потребе, борба могла водити и ноћу.

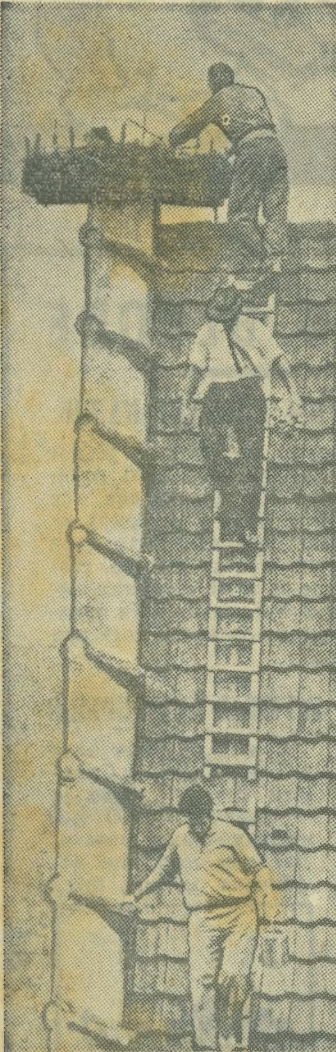
ЗАРАДА ОД 50.000 ОДСТО

У средњем веку, готово у свим земљама, трговина страним производима била је у рукама малог броја трговачких кућа које су остваривале баснословне зараде. Међутим, један од највећих добитака у препродаји стране робе несумњиво су остварили 16 морнара, Магеланових пратилаца, који су се 6. септембра 1522. године искрцали у Шпанији. За зачине које су на Молучким острвима платили 213, они су у Шпанији добили 100.000 дуката.

ТОВАР РОДА ЗА ШВАЈЦАРСКУ

Некада, веома давно, Швајцарска је била препуна рода. Наједном, роде су почеле да изумиру и Швајцарцима то није било пријатно. Недавно се десило „чудо“ које је Швајцарцима учинило неизмерну радост. Један авион скренуо је с курса због веома лошег времена и морао је да се спусти у Швајцарској. Авион је преносио велики товар рода из Алжира. Известан број рода ослободио се кавеза и одмах су се постарале да нађу погодно место за гнезда. Швајцарци рођени за развој туризма увидели су да и роде могу да привуку велик број туриста, па су одмах изнајмили један авион да им пренесе још рода.

Ово је успело. Млади уљези отада лете око својих нових домова а туристи их радознало посматрају. Ништа ове уљезе не забрињава осим то што не знају одакле су дошли у ову земљу, у којој су некада живели њихови сродници.

Нови дом за роде — гнездо које је направио домаћин на крову своје куће

Оне лете око својих нових домова, а туристи их радознало посматрају.

ПОСЛЕ ШКОЛЕ

Мали основци, брат и сестра из Етиопије, стрпљиво и озбиљна лица позирају пред камером. Полазак у школу озбиљна је ствар за сву децу на свету, па и за њих. Одсад ће бити мање игре, а више рада и много обавеза. Они иду у једну од 10 основних школа у Етиопији којима руководи коптска црква. Поред општег образовања, у старијим разредима ће слушати и предавања из музике, уметности, религије, права и филозофије. У основним школама коптске цркве, које су углавном по селима и малим насељима, учи око 70 хиљада деце.

Потпуно школовање у државним основним школама, којих има знатно мање него оних којима руководи црква, траје 8 година. У првом и другом разреду настава је на амхарском језику. У трећем разреду уводи се енглески и отада се предавања држе на оба језика упоредо. Од 6 разреда основне школе ђаци уче и француски.

Школовање у средњим школама, које одговарају нашим гимназијама јер се после њих добија диплома зрелости, траје пет година. За разлику од наших гимназија, у етиопским средњим школама учи се и агрономија, разни занати и неки трговачки предмети. Године 1950. у Адис Абеби, главном граду Етиопије, основан је универзитет. Поред тога у Адис-Абеби постоје педагошки, технички, медицински и агрономски колеџи, за оспособљавање стручњака.

ЖИВОТ У ГНЕЗДИМА ОД ИЛОВАЧЕ

На крају висоравни Бандиарага у Судану, око 150 километара источно од места Мопти, луке на Нигеру, лежи 9 малих села са колибама од иловаче. Удаљена једно од другог на „даљину довикивања“, ова села чине заједно општину Занга.

Кад се гнезда од иловаче посматрају са равнице Зено, 200 метара испод општине Занга, изгледају недокучива. Једина веза између њих и долине је једна узана кривудава клисура.

Становници Занге су Догони. Свако сеоце се служи својим дијалектом, а у свих девет села говори се заједничким језиком бомбари који је у овом делу Африке једна врста народног језика.

У свим овим селима људи се баве земљорадњом и то прозаичном производњом лука. Свако село има велики број башта са плетеним оградама од трске да би се заштитиле од животиња.

Кад се заврши жетва лука, жене га туцају дрвеним тучковима и претварају га у кашу коју затим суше на сунцу. Касније тај сасушени лук носе у Мопти, удаљен 150 километара од њихових насеља и замењују га за сушену рибу. Риба, живинско и козје месо су за Суданце најважнији извори беланчевина.

У сваком селу Занга поглавица је прва личност, а други на ранглисти је ковач, затим долазе тесари и остали редом...

Ковачи се цене као занатлије и као прави чаробњаци. Помоћу примитивних турпија и од још примитивнијег сировог материјала они праве неку врсту пушака. Наравно, оне нису нарочито прецизно оружје, али по изгледу представљају права мала уметничка дела.

Иако сваки поглавица одлучује о томе шта треба кад да се уради у његовом селу, кад да се сеје а кад да се жање... за целу општину, свих девет села, постоји један законик. Уколико неко одузме живот другоме чак и случајно одмах се доноси осуда на доживотно прогонство. Осуђеник мора да живи ван свог села, и ни један члан његове породице не сме никад више с њим да проговори. За Догоне који су веома друштвени та казна је гора од смрти. Врло често осуђеник скрати сам себи живот скачући са висине у поноре.

Најчуднији обичај Догона је „читање лисичјег писма“, што представља у неку руку древни ритуал. Једна стара легенда прича о томе да је некада давно једна бела лисица сваке ноћи посећивала села, нарочито круг поглавица и најстаријих — делила добре савете и одговарала на сва питања која су јој постављали.

Једне ноћи — каже легенда — за време велике глади неки лудак је заклао и појео белу лисицу. Њен дух, међутим, по њиховом веровању, није умро иако више никад није дошао на саветовање поглавица. Као захвалност за храну коју му свако вече остављају, дух даје ипак одговоре на питања али — неме.

И данас још сваке вечери два мудра старца одлазе под једно велико дрво близу села. Ови „читачи лисичјег писма“, своју вештину су наследили од својих отаца и предају је својим синовима. Под дрветом они поравнају песак и нарећају штапиће, камење и орахе по нарочитом плану. Свако намештање представља једно питање које је поставио неко од становника села.

Ноћу дође лисица да би појела орахе и узгред напише „писмо“ — у ствари поремети у пролазу каменчиће и штапиће. У праскозорје се враћају „читачи“ под дрво да „прочитају“ одговор духа беле лисице. За овај свој посао добијају награду у новцу и храни од оних који су постављали питања.

Ripley's — Веровали или не!

ВЕЛИКИ ПЕЧАТ ЕНГЛЕСКЕ
ИЗ 1651
У СТВАРИ ЈЕ **ТАЧНА И ДЕТАЉНА МАПА БРИТАНИЈЕ!**

ДИВЉЕ ХИЈЕНЕ
У НУПЕУ, НИГЕРИЈА, ДОМОРОЦИ НЕ САМО ШТО ПРИПИТОМЉАВАЈУ, ВЕЋ ИХ УЧЕ **ДА ИЗВОДЕ РАЗНЕ ТРИКОВЕ!**

ВЕЛИКИ ПУТИР
У МАНАСТИРУ ВАТОПЕДИЈУ, НА ПЛАНИНИ АТОСУ (ГРЧКА) ИСКЛЕСАН ЈЕ ОД ЈЕДНОГ БЛОКА ПОЛУДРАГОГ КАМЕНА ЈАСПИСА

НАЈВЕЋИ ПЛАНИНАРСКИ ПОДВИГ У ИСТОРИЈИ
БИЛИ КВИЛ УСПЕО СЕ УЗ ВОДОПАД СУТЕРЛЕНД, НА НОВОМ ЗЕЛАНДУ, ВИСОК 580 МЕТАРА И СПУСТИО СЕ НИЗ ЊЕГА КРОЗ БУЈИЦУ ВОДЕ У ТОКУ ЈЕДНОГ ДАНА
9 МАРТА 1890)

ЧОВЕК СА ГВОЗДЕНОМ РУКОМ
АЛЕН ТЕЛОХРАНИТЕЉ ШКОТСКОГ КРАЉА МЕЛКОЛМА КЕНМОРА, ДА БИ СПРЕЧИО 20 ЗАВЕРЕНИКА ДА НЕ ПРОДРУ У КРАЉЕВУ ОДАЈУ И УБИЈУ ГА,
ЗАМАНДАЛИО ЈЕ ТЕШКА ВРАТА УПОТРЕБИВШИ СВОЈУ РУКУ УМЕСТО ГВОЗДЕНЕ ПОЛУГЕ И ДРЖАО ИХ СВЕ ДОК КРАЉ КРОЗ ПРОЗОР НИЈЕ ПОЗВАО ПОМОЋ

ЈЕДАН **ЦРВЕНИ ХРАСТ** У БЛИЗИНИ ИВЕНСТОНА (САД) ИМА КОРЕЊЕ НА ОБА СВОЈА КРАЈА А ИЗ ЊЕГОВОГ **ВОДОРАВНОГ СТАБЛА РАСТУ ТРИ НОРМАЛНА ХРАСТА**

АСТРОНОМСКА ОПСЕРВАТОРИЈА
У ВАСИОНИ

У Сједињеним Државама се интензивно ради на астрономској опсерваторији која треба помоћу специјално конструисаног осмоугаоног сателита, дугог 300 см а широког

нешто више од 200 см да буде избачена у васиону најдаље за две године.

Уређаји за астрономска посматрања радиће по диригоању са Земље, а снага им је таква да ће емитовати најмање 100.000 података.

КРАЉЕВИ СВИНГА

У лексикону стоји: „Свинг, игра омиљена у времену између 1935-1945. године". Иза ове сувопарне белешке скрива се деценија која се може назвати последње „златно доба" џеза. То није била само нека музичка модна лудост него омиљен ритам свуда у свету, од Њујор

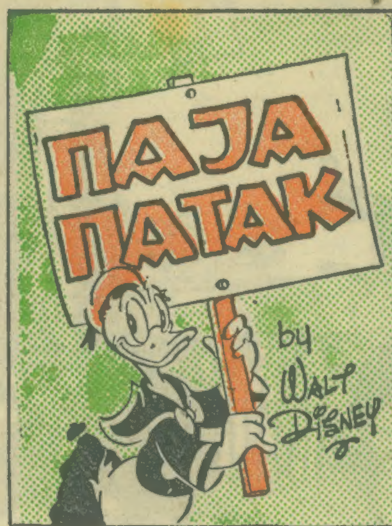
ка и Хонгконга до Париза и Берлина. Свинг је био „џез музика белог човека" прожета европским елементима. Музичари као Бени Гудман, Глен Милер, Арти Шо и Стан Кентон постигли су са њим врхунац своје каријере. Па ни чувени композитори као Бела Барток и Паул Хиндемит, нису се стидели да за „краља свинга" Бени Гудмана напишу концерте за кларинет.

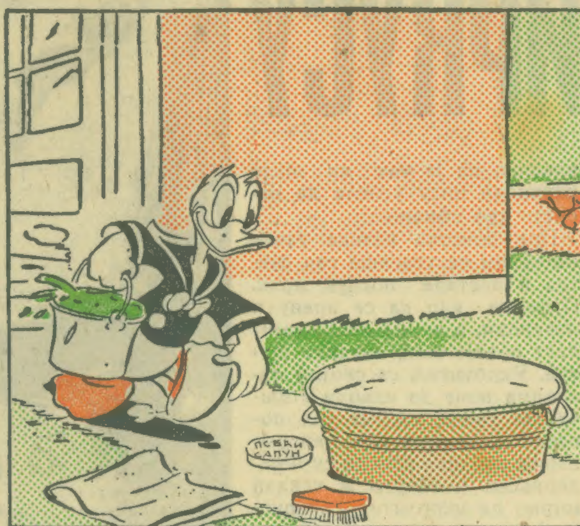
Топло или хладно... по жељи?

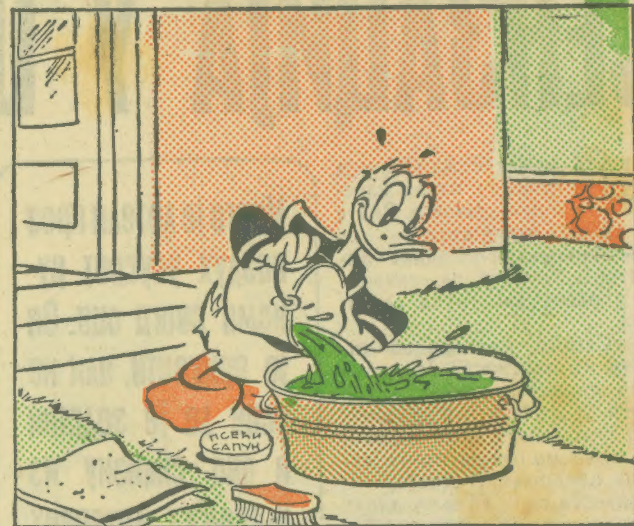
Неки амерички проналазач измислио је одело које се може носити и зими и лети. Зими то одело штити од хладноће као и свако друго јер је од топлог материјала,

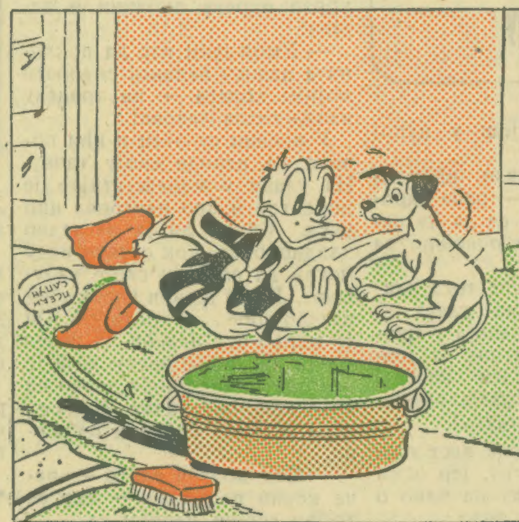
а лети ... за лето се у десном џепу носи комад вештачког сувог леда који, захваљујући нарочитом систему за спровођење, хлади читаво одело!

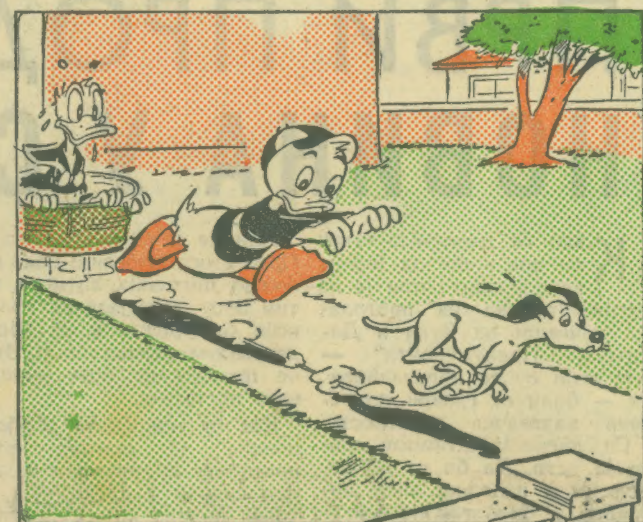

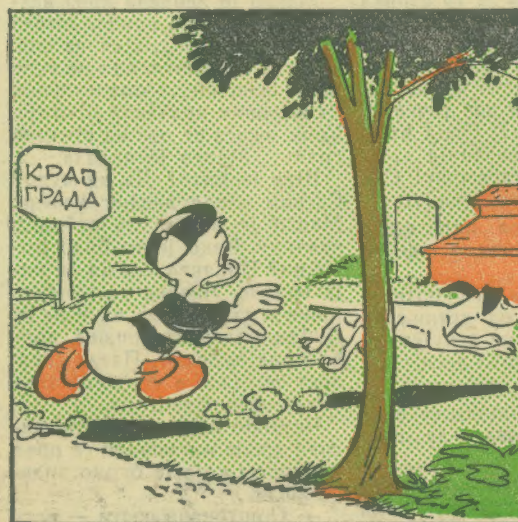

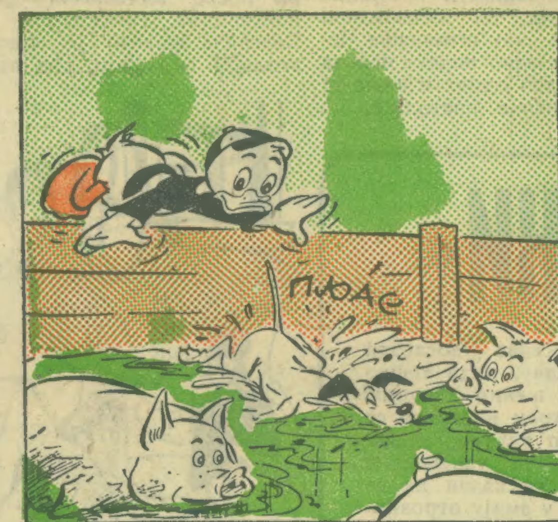

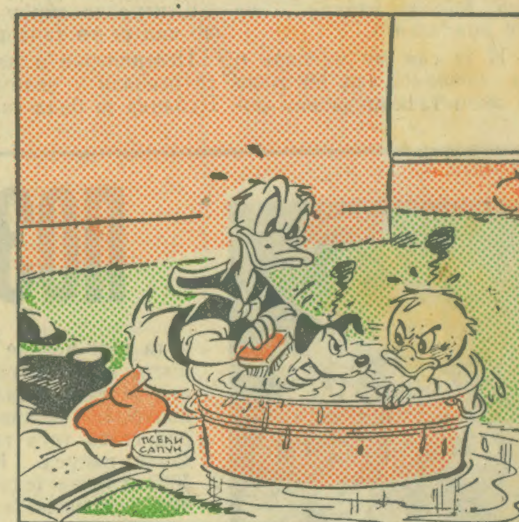

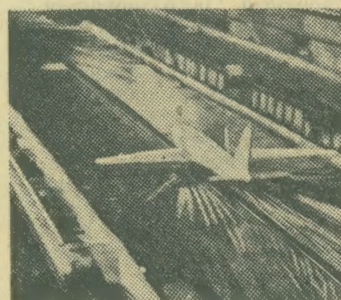

СТАРАЦ И РИБА

Шездесетогодишњи Александар Керол уловио је недавно у Лоју, у близини Фортвилијема у Шкотској, једног огромног лососа кога је после пола сата борбе успео да извуче на обалу — да би се одмах мртав срушио крај свог плена. Мртвог рибара нашао је тек после три дана један његов друг. Крај њега на песку лежао је лосос који је био тежак преко десет килограма.

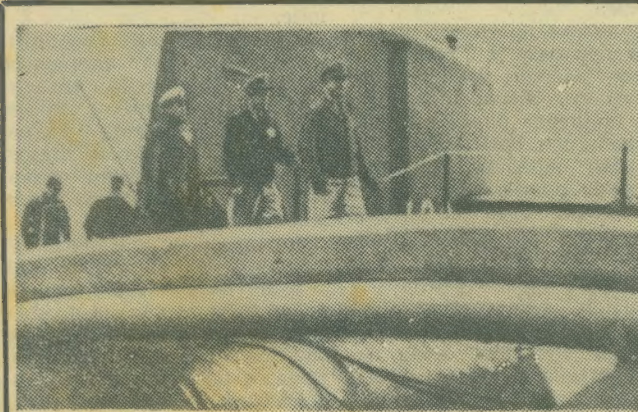
ВОДЕНЕ КОЧНИЦЕ
ЗА МЛАЗЊАК

Овај модел Боинг 707 млазног авиона зауставља се у базену пуном воде и покривеном танким пластичним покривачем. Слични базени од 300 м ће се налазити на крају писте да зауставе авионе када се сувише брзо крећу.

НЕУМОРАН

Енглески племић сер Џон Динли из Виндзора пуних 48 година просио је сваког дана неку непознату жену коју би срео. Ипак, упорни просилац умро је неожењен.

МОСТ ОД ГУМЕ

Кад нуклеарна подморница „Теодор Рузвелт" пристане уз док, посада надува овај мост дугачак 7 метара а начињен од гумираног материјала. Мост може да издржи терет од око 700 кг ако је прислоњен једним крајем на подморницу а другим на док.

ВАЗДУХ КОЈИ УДИШЕМО

Један кубни метар ваздуха тежи 1.300 килограма, а укупна тежина атмосфере која окружује земљу има 5,300.000.000.000.000 тона.

За 24 часа један човек удахне 10.800 литара ваздуха, а цело човечанство 2800000000 пута толико.

У погледу састава, ваздух поред битних елемената, кисеоника и угљендиоксида, садржи 78,08 одсто азота, 20,95 одсто оксигена, 0,030 одсто угљене киселине, 0,9325 одсто аргона, 0,0005 одсто хелијума, 0,0018 одсто неона, 0,000108 одсто криптона, 0,000008 одсто хенона, 0,00005 одсто хидрогена.

ГЛАС ВАПИЈУЋЕГ У ПУСТИЊИ

У једној књижари у Њујорку истакнута је афиша са следећим текстом: „Купи једну књигу! На тај начин помажеш уништење телевизије".

СЕНЗАЦИЈА У ЦИРКУСУ

Марго је летела кроз ваздух усусрет рукама свога оца. Он је прихвати, али не успе да је задржи и она склизну из његових дрхтавих руку

Шта кажете? Акробација на трапезу изнад кавеза пуног лавова? Знате ли ви шта говорите?

— Наравно, господине директоре. То би била сензација, управо двострука сензација.

— Сасвим, али зар не мислите на опасност? Ја нисам само директор циркуса већ човек. А ви, драги Фредериксен, иако нисте више најмлађи, чини ми се да имате сувише поверења у себе!

Артиста се приближи директору, док му је цело тело дрхтало од узбуђења.

— Ја још нисам старац... Још дуго нећу бити! То ћу вам доказати својом новом тачком — изговорио је подижући тон театрално и ефектно.

Директор покуша да смири човека:

— Добро, добро, ја ћу још о томе размислити, а и ви такође. Немојте заборавити да се то тиче ваше кћери.

Артиста се поклони без речи и изиђе из канцеларије. Пред самим вратима се срете са младим укротитељем лавова и пријатељски се поздравише па сваки пође својим путем: укротитељ у канцеларију директора, а артиста у своја кола, где га је очекивала кћи.

Марго, заузета крпљењем, подигла је главу кад отац уђе:

— Шта мисли директор о твојој идеји? Да ли се слаже?

— Још не, жели да још размисли. Можда он има и право, не ради се само о мени него и о теби.

— Ја се не плашим — рече девојка једноставно — можеш у то слободно веровати. Имам поверења у тебе.

За то време у канцеларији је директор разговарао са укротитељем лавова:

— Ја се не плашим — рече укротитељ — јер могу моје звери увек да савладам. Марго је стварно одлична артисткиња, али њен отац... Његове руке дрхте кад му она кроз ваздух лети у сусрет. Ја сам то већ толико пута приметио. Ако се узбуди... па је не прихвати.

— И ја сам му малопре о томе говорио, али он жели баш овом тачком да нам докаже како је још у пуној снази.

— Дајте ми мало времена за размишљање — рече укротитељ. — Надам се да ћу наћи неко решење повољно за све нас!

Десет дана после тога изишао је у новинама оглас:

Двострука сензација у циркусу Баров! Вештине на трапезу изнад лављег кавеза! Артисти и укротитељ приказују заједничку тачку!

У циркусу је ова вест изазвала праву узбуну, јер осим учесника и директора нико о томе није ништа знао.

— Налазим да је то велика непромишљеност — рече кловн — а поред тога још и сурова глупост. Уосталом публика не може у исто време пажљиво да прати две тачке. А већ ако не успе?! Онда ћемо уместо дупле сензације... имати дуплу катастрофу! Сви знамо да Фредериксен...

— Стварно, он није више млад — рече јахач, а његова жена додаде:

— Не разумем ни укротитеља, он је још од детињства Маргин друг и не верујем да жели да јој се што деси.

Циркус је одређене вечери био препун. Публика се необично интересовала за нову тачку.

— Увек је исто — рече са горким осмехом кловн — сви воле опасност, страх, узбуђење, игру са смрћу... наравно кад се то тиче туђе коже.

Нестрпљење и напетост су се осећали у целом циркусу. Публика је била сва у ишчекивању, па је чак ни шале кловнова нису успеле да насмеју као обично.

Пре почетка велике тачке одједном се угасише сва светла и настаде потпун мрак. Публика као да се прену и изненади, а чудна плава светлост обасја само средину шатре. Укротитељ са својим лавовима поче да изводи уобичајене тачке, али се сви погледи управише увис: високо изнад публике седели су Фредериксен и Марго и чекали мирно да укротитељ заврши свој мали интермецо. Он се убрзо окрете публици и изјави:

— Умољавам вас да поклоните пажњу великој смелости мојих колега — на трапезу изнад глава лавова!

У висини су отац и кћи почели да изводе своју тачку. На улазу у манеж стајао је директор и цео персонал циркуса. Само он је изгледао хладнокрван, док остали нису могли да сакрију своје узбуђење. Један једини човек није гледао горе... укротитељ. Он је морао сву пажњу да усред среди на дивље звери које је без претходне пробе довео на извођење ове тачке. Његово лице је било бледо и озбиљно.

— Сад долази салто — рече кловн на улазу — ако се добро сврши напићу се.

Марго је лебдела кроз ваздух као да има крила, летела је у сусрет рукама свога оца. И он је прихвати, али не успе да је задржи... она склизну из његових дрхтавих прстију. Крик ужаса се оте из стотине грла... Марго је падала.

Шта је било? Да ли чудо? Сасвим изнад лављег кавеза, Марго је остала да лебди у ваздуху. Како је то било могућно? Никаква мрежа се није видела. Лавови се узнемирише и укротитељ их изведе. Дубок уздах олакшања прође кроз публику. Плава светлост се угаси и убрзо се опет упалише рефлектори.

Четворо њих су стајали насред арене и клањали се пред публиком која је бурно аплаудирала.

— Поштовани гости — иступи директор — овај пад није био несрећан случај као што сви вероватно мислите. То је било потпуно по нашем програму и ви сте први присуствовали нашој новој тачки: „Девојка изнад лављег кавеза“.

У канцеларији директора окупили су се затим сви артисти. Фредериксен је толико дрхтао да је морао сести и директор му пружи чашу коњака.

— Како сте... шта сте урадили? — упита он промуклим гласом и унезвереним погледом.

Укротитељ се насмеја:

— Ставили смо невидљиву мрежу, невидљиву на плавој светлости. Мрежа је премазана неком хемикалијом тако да се добије утисак да мрежа не постоји. Немојте се љутити, Фредериксен, што смо је поставили а нисмо вас о томе обавестили. Само је нас неколико знало. Нисмо хтели да вас увредимо, а сви смо се ипак плашили за Марго. Да је тачка успела нико сем нас о томе не би знао.

Фредериксен је ћутао неко време, а затим рече:

— Сви сте ви паметнији од мене. Једини ја нисам знао да сам остарио и да моје руке немају више ону снагу и вештину као пре. Не знам ни сам како да вам се захвалим... спасли сте ми дете!

ПРВИ ПРОДАВЦИ НОВИНА У СРБИЈИ

Поводом петнаестогодишњице растурања штампе

Како се растурала штампа пре више од једног века познато нам је из разних позива на претплату, почевши од Вука и Доситеја. „Пренумеранти“ — они који су се претплаћивали — били су главни покретачи издавачке делатности.

Са дневном штампом ишло је исто. Да би се покренуо један недељни лист, потребно је било такође осигурати бар минимум претплатника који би обезбедили трошкове око штампања. Често се налазио понеки мецена који би дао одмах и више од једногодишње претплате.

Али се углавном натезало. Прво стога што није било довољно писмених људи, а затим нису постојале ни поште које би уредно и на време достављале сваки број. Иначе продаја на број уопште није постојала.

Кад су покренуте „Србске новине“ (4. јануара 1834.) претплату су примали нахијски судови а преко њих су слате новине које су пандури после достављали претплатницима. Преношење из Београда вршено је сваком згодном приликом, кад неко одлази у то место. У прво време сем у Београду било је претплатника у Пожаревцу, Крагујевцу, Ваљеву и Шапцу.

Годишња претплата на новине износила је 2 талира или четири сребрне форинте, око 48 гроша. Значи, цена једног примерка била је готово 1 грош или 0,20 динара. По златном паритету, рачунајући курс златника у слободном промету, то би одговарало данашњој цени од 60 динара, а новине су штампане само на једном табаку.

Крајем деветнаестог века завео је Пера Тодоровић са „Малим новинама“ нови начин растурања штампе у Београду: први пут се продају новине на број.

То је било могућно тек кад се повећало интересовање за новине, кад се проширио број читалаца и кад је саобраћај железницом омогућио брже достављање листова и у даља места.

Тада је цена једног примерка износила пет пара или данашњих 15 динара. Партијски листови тада још нису продавани на број и са извесне висине је гледано на „претплатничке листове“

Продавци новина били су неорганизовани и више-мање случајно ангажовани, нестални и несигурни. Међу њима је било и таквих који нису уредно предавали новац или су и остајали дужни.

Кад се повећао број дневних листова који су продавани на број, осетила се потреба да односи с продавцима буду регулисани. После дугих преговора власника листова и Удружења продаваца, постигнут је споразум 3. јануара 1906.

Споразум су потписали власници свих девет дневних листова: Београдских новина, Дневног листа, Малог журнала, Одјека, Политике, Правде, Самоуправе, Трговинског гласника и Штампе.

Продавци су тада добили 35% провизије од укупне суме продатих бројева, али нису могли враћати непродате примерке. Они који нису били учлањени у Удружење продаваца листова, нису могли да добијају лист од редакције.

Тиме је учињен крај „дивљим продавцима“ који су се јављали повремено, кад случајно немају другог посла. Занимање продавца новина се тако усталило и стекло ревносне и исправне разносаче штампе, који су могли живети од тог посла.

Једновремено регулисан је споразум и са ревизорима листова из унутрашњости. Они су били дужни да положе кауцију да би се редакције обезбедиле од неуредних платиша, и обавезни да до 5. идућег месеца пошаљу новац и врате непродате примерке.

ПОЗОРИШТЕ »КАБУКИ«

Јапанско позориште „Кабуки“ у исто је време и старо и ново: старо је по својој историји и традицијама, а ново по савременом глумачком интерпретирању. Кад кажемо глумци „дају све од себе“ за ово позориште, то није само фраза — они почињу да уче глуму још у детињству. Глумачка уметност се преноси с оца на сина заједно са репертоаром и начином извођења. Ученик узима сценско име свог учитеља, и тако се појављују династије глумаца: Итикава, Накамура, Утанзман и многи други.

„Кабуки“ је у ствари национално позориште али ипак у себи садржи све потребне елементе драме, опере и балета.

У феудално доба властодршци су били забринути због велике популарности овог позоришта и оно је тада стављено под контролу државе. И поред свега тога глумци су ишли напред. Када је 1629. године једном уредбом забрањено женама да глуме, мушкарци су преузели женске улоге. Ти глумци су названи „онагати“ и врло су успешно играли жене. Ова се традиција толико укоренила да и кад је у прошлом веку жена опет могла да се врати сцени — то је одбијено, јер су према оцени гледалаца оне мање женствене од онагата — мушкараца.

Довољно је само видети познатог јапанског глумца Накамуру Утајмона, човека средњих година како се с лакоћом претвара у кокетну жену или заводљиву принцезу па да постане јасно зашто публика неће жене на сцени. Наравно за овакав посао потребан је упоран рад. Да би одржали стално складне покрете они и код куће носе женске хаљине и сами студирају држање жена.

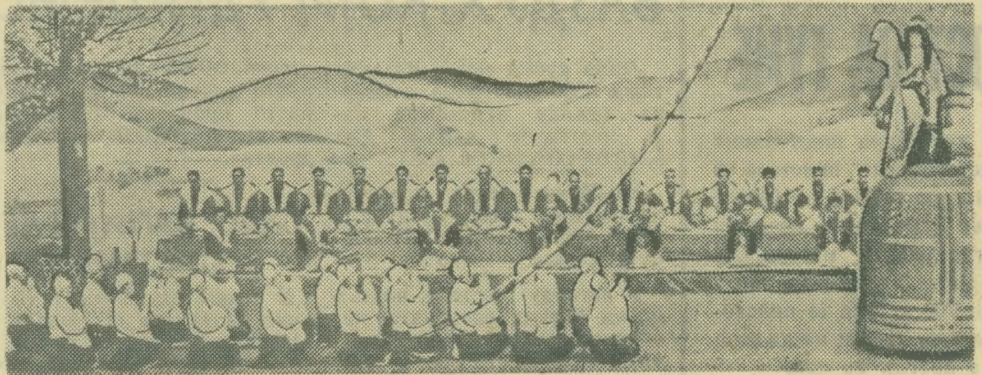
Програм „Кабуки“ позоришта је разноврстан. Ту се углавном изводе историјске драме, затим реалистички и музички комади са нешто мало игре.

Комади су углавном писани по мотивима из легенди. Тако комад „Додзедзи“ говори о храму Додзедзи и његовом монаху Антину. Пошто је он јако учен човек, ускоро постаје професор принцезе Кие-Химз. Принцеза се наравно у њега заљубљује, али монах жели да и даље остане доследан свом позиву, мада тешко одолева њеним чарима, бежи у храм и скрива се под једно велико звоно. Принцеза је увређена и жели да га казни па се претвара у змију отровницу и улази под звоно.

И декори и костими и гримасе глумаца увек су у складу и све је потпуно усклађено у сваком комаду.

Јапанци јако воле и цене ово позориште, јер се у њему осећају пријатно: могу да разговарају, да пију, да једу и да пуше. Родитељи чак доводе и своју малу децу, ако немају где да их оставе.

„Кабуки“ позориште гостовало је у многим земљама Америке, затим у Кини и у СССР!

»ШКОЛА ЗА ПТИЦЕ«

Како мале птице уче да лете? Обично се без размишљања одговори: „па то је смешно, све птице знају да лете, без обзира на старост.“ То је исто мислио и млади Фред који се био решио да одгаји две мале вране. Као и сви полетарци, и код ових врана је био развијен инстинкт за летење, али — летење увис. Прво су успеле да узлете до врха ограде, да би се следећи покушај завршио на крову веранде, дакле, опет увис. Фреда је ово збунило: оно што се дигне увис, мора и да се врати на земљу — резоновао је он.

Како онда птице нису умеле саме да се спусте него је морао он да се пење на кров и да их сноси доле? То се поновило неколико пута све док мале вране нису научиле да слећу саме. Тако им је он нехотице одржао први час летења: узлетање и слетање.

А онда је дошла на ред друга лекција — како летети право. Настале су муке: мале вране су летеле право, али све док кљуном не би удариле у зид амбара или шта друго, и нико није умео да им објасни када треба да се зауставе.

Фред се сит натрчао врaћајући их али су његови љубимци најзад научили да лете. Из ових заједничких мука родило се велико пријатељство — постали су нераздвојни. Када би пошао у оближњи град, вране су га пратиле и при том изводиле праву игру: одлетеле би напред и сачекале га на некој бандери, па се спустиле на њега када би наишао. Научио их је да када испружи руку и звизне да му се спусте на шаку.

МОРНАР И ПАС

Прича о човеку и псу после бродолома на непрегледној морској пучини

Рибарски брод „Кристофер“ тако је наједном потонуо да Сентер који је био на мосту, није осетио ништа осим чуђења. Море се пењало према њему и наједном су се таласи затворили над његовом главом.

Сентер је запливао збуњен, као човек чији је свет изненада потонуо. У том се из морских дубина појави једна даска и као испаљена из топа полете прво једном страном у ваздух а затим са треском пљасну на воду. Он брзо заплива ка њој и ухвати се па угледа да се још нешто појавило из дубине. Веровао је да је то неки од његових осам другова, али кад је глава потпуно изронила он познаде пса са брода.

Није трпео тог пса, а како је тек кратко време био на „Кристоферу“ и пас га није познавао па је узвраћао нетрпељивошћу. Кад је и пас угледао даску доплива до ње, а онда се прислони предњим шапама. Један крај даске мало потону и Сентер се уплаши да не изгуби једино упориште па очајнички повуче свој крај. Услед тога пас изгуби ослонац и нестаде у води. Затим поново изрони и заплива према дасци и стави опет своје шапе на њу. Сентер поново повуче свој крај и пас по други пут утону. То се понови десетак пута док Сентер не осети да је уморан и да је пас издржљивији од њега.

Није хтео више да мисли на пса — наслони се лактовима на даску и издиже се колико год је могао ван воде. Обазре се на све стране и са ужасом виде да је стотинама миља удаљен од копна. Чак и под најповољнијим условима није постојало много наде да ће бити пронађен. Јасно је осетио шта га чека: држаће се за даску неколико сати а онда ће му се руке уморити и нестаће у води.

Поглед му паде на пса и кад виде његове мирне очи ухвати га бес. Пас очигледно није очекивао смрт. Прислонио је шапе на даску, а између њих је ставио њушку да би могао дисати. Тело пса није било напрегнуто, већ је лагано као да се одмара пливало на води. Није био узбуђен као Сентер. Није се обазирао неће ли наићи нека лађа, није мислио да нема воде и да ће брзо нестати у воденом гробу.

За пола сата, колико су већ били на дасци, Сентер је у мислима бар десет пута умро. А пас ће умрети само једном. Постало му је јасно да ће пас остати над водом и кад он већ почне да тоне.

Брзо је скинуо панталоне и ногавицама се привезао за даску. И ставио главу међу руке... исто као пас. Кад год би бацио поглед на непрегледну пучину, хватало га је очајање и зато се брзо враћао псу, покушавао да не мисли на будућност као што ни животиња није мислила. Другог дана после подне, неколико пута су шапе пса склизнуле са даске, и сваки пут он је са напором допливавао поново до даске.

Сентер је јасно видео да пас губи снагу и да ће се утопити, иако сам пас тога није био свестан. Али Сентер је знао да без пса и он неће остати у животу. Кад не би било њега и његових очију он би морао да мисли на оно што га чека и онда би сигурно полудео. Зато скиде своју кошуљу, опрезно се догура до пса и привеза га за даску.

Четвртог дана прође недалеко од њих теретни брод. Сентер је викао колико је могао својим промуклим гласом, и пас је лајао али слабо. Са брода их нико није приметио. Иако је брод прошао и изгубио се већ у даљини, Сентер је још викао у немоћном бесу. А кад је приметио да пас више не лаје и он је престао да виче. Више није знао да ли је жив или мртав, али његове очи су стално тражиле очи пса.

*

Лекар на путничком броду „Вермон“ није веровао грозничавом бунцању младог морнара, кога је посада брода спасла заједно са псом. По невезаним речима требало је да су провели шест дана на мору, а то је било немогућно.

Заједно са првим официром лекар је стајао крај кревета. Посматрали су морнара који је у загрљају држао пса. Обоје су били покривени једним ћебетом. Кад су спасли морнара, он се није смирио док није сазнао да је и пас ту.

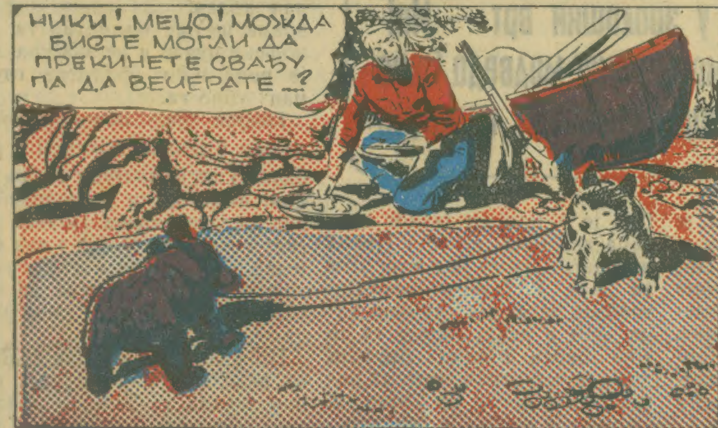
— Не могу да схватим — рече лекар — зашто се тај млади човек толико трудио да спасе и пса. Зар му није било довољно што је сам данима лебдео између живота и смрти?

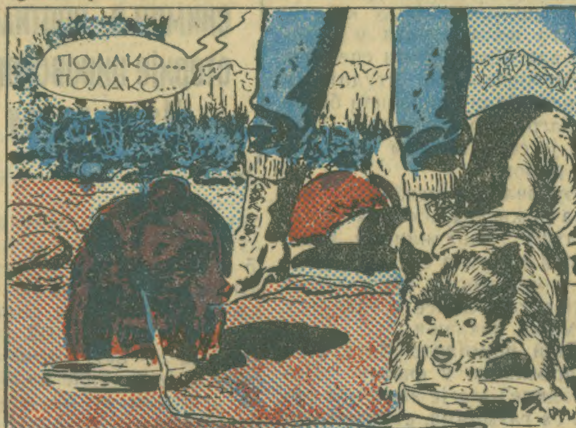
НАЈВИШИ хотел на свету

У Монтреалу у Канади биће ускоро саграђен највиши хотел на свету. Према пројекту он ће се градити у облику торња са 38 спратова, а располагаће са 569 соба.

Мада ће овај хотел-торањ бити највиши он неће бити и највећи. Међу хотелима сличног облика он ће, по величини, заузети четврто место у свету.

WALT DISNEY НИКИ – ПАС ДИВЉИНЕ

Кад, шта и у које дане купују Парижанке

У које дане и у које доба, шта и колико купују Парижанке — проведена је анкета у ужем подручју и околини Париза на иницијативу француске трговинске коморе. Сређени резултати показују да се куповине обављају: 9 одсто понедељком, 13—15 одсто уторком и петком, 16—20 одсто суботом и недељом пре подне. Поред тога 60 одсто жена купује пре подне, 15 одсто само по подне а 25 одсто пре и по подне.

Две трећине куповина обавља се између 10 и 13 часова или после 18 часова. Парижанке купују махом за готов новац и то: хлеб сваког дана, воће и поврће четири пута недељно, месо и сир три до четири пута, вино и маст највише три пута а конзерве само једном у недељи.

Куповине се обављају највише за 10 минута. Уколико у којој радњи услуга траје дуже, број муштерија нагло опада. По удаљености од места становања са купцима стоји овако: 30 одсто купује у непосредној близини, 40 одсто на удаљености до 10 а 30 одсто на удаљености не већој од 20 минута.

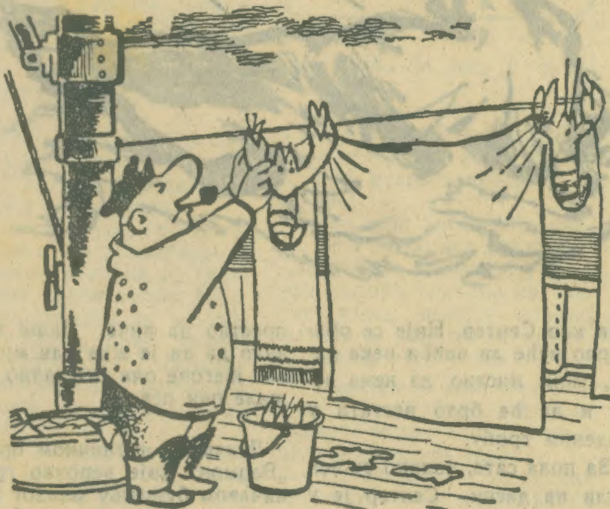
Од анкетираних домаћица 90 одсто пристају да се купљена роба достави кући али ако то не повећава њену цену. Радо наручују и телефоном али проверавају да ли цена није већа од оне у радњама с великим прометом и најнижим ценама а одговарајућим квалитетом намирница.

МАЛО СМЕХА

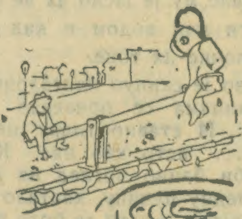
БЕЗ РЕЧИ

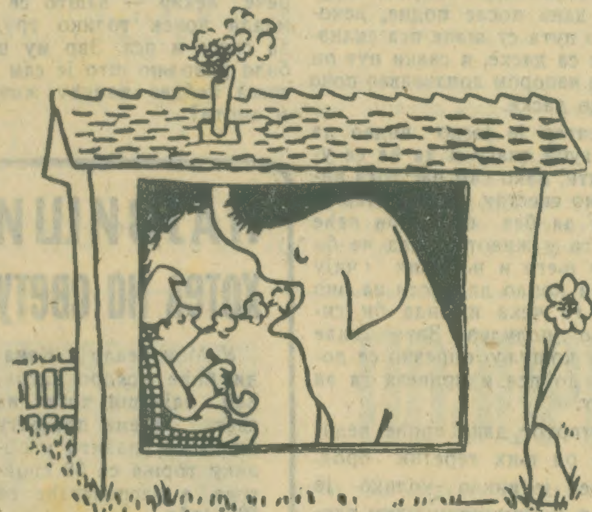

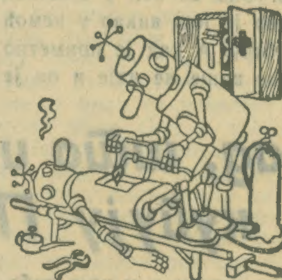

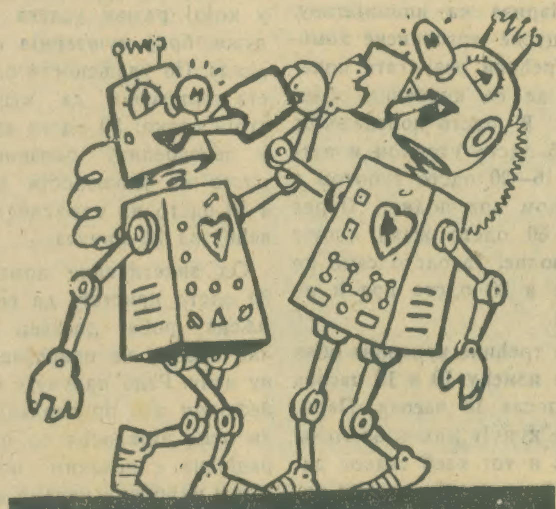

ЖИВОТИЊЕ ПРЕД КАМЕРОМ

Највећа филмска звезда међу животињама које су се појавиле на сцени великог француског филмског студија Булон недалеко од Париза, свакако је калифорнијска фока Брка. Кад је Пјер Бијон између више десетина животиња изабрао за снимање филма „Моје фоке и они" баш фоку Брку, она је била тек новајлија у цивилизацији: само два месеца је прошло откако је напустила своје родне тихоокеанске воде.

Па ипак, Брка је за свега осам дана своје глумачке каријере одушевио све сниматеље и глумце, који су се после рада до дубоко у ноћ играли са њим. Када је враћен у зоолошки врт почео је да тугује: није хтео да једе и ослабио је. После извесног времена исти режисер га је поново затражио за једнодневно снимање. Брка је доведен у студио али у жалосном стању. Бијон је одмах наредио да му купе најфинију и најсвежију морску рибу и сам је морао сваки залогај да му ставља у уста јер није хтео да једе. Већ после неколико дана вратила му се радост и снага и глумио је боље него пре.

Али дошао је дан дефинитивног растанка. Од тренутка кад је напустио студио Брка више није ништа узео у уста, и после неколико дана је пресвиснуо од туге.

Фока Брка је толико заволела филм да је пресвисла од туге када су је по завршетку снимања вратили у зоолошки врт — Мајсторије џиновског московског медведа Гоше — Мајмуни су најнепријатнији партнери

Брка је као и сваки глумац имао уговор, доживотно осигурање па чак и „двојника", једну приглупу фоку која је уместо њега играла у опасним али безначајним сценама. У унутрашњости студија су за њега били направили басен са загрејаном водом и храњен је само свежом најфинијом рибом.

Љубављу и нежношћу већина режисера постиже са немуштим сарадницима чуда. Изузев мајмуна сви су „глумци" природни, а нису свесни пажње која им се у тренутку снимања поклања.

Мали шимпанзо Чита који се прославио у филму „Без породице" јео је за истим столом са глумцима, стављали су му салвету око врата, пушио је, пио аперитиве и волео пиво. Али је често чинио велике неприлике. За време снимања у шуми Рамбује, попео се на највиши бор и није хтео да сиђе. Глумци су га чекали сатима све док није пала ноћ. Тада се Чита смилостивио и сишао с дрвета, али су настале нове муке јер никако није хтео да се умири и заспи што је било неопходно за снимање сцене његове смрти. Најзад је решено да му ветеринар да јаку дозу успављујућег средства. По свим правилима мајмун је морао заспати најдаље до пет ујутру. Међутим, и у шест он је још радосно ђипао по својој постељи. У осам је раздражено изазивао присутне а у 11 сати су му још биле широм отворене зенице. Чита се тек око један сат одлучио да почине. Тако је најзад снимљена „његова смрт".

Огромни московски медвед Гоша висок 2,20 метра и тежак 250 килограма допутовао је у Париз специјалним авионом за снимање филма „Медвед". Храњен је белим хлебом, шаргарепом, лешницима, пиринчем, бутером и јабукама. Иначе је један од највећих мајстора камере међу животињама: жонглер је, вози бицикл и мотоцикл, мења гуму на точку, игра се труле кобиле а недавно је научио и да шофира. У филму игра улогу домаћице која скида и ставља кецељу и поздравља као прави поморски капетан.

Слон Ниок, младунче доведено авионом чак из Камбоџе, висок 80 сантиметара и тежак 70 килограма, био је тако осетљив и жељан љубави да никад није могао сам да заспи. Режисер Едмон га је успављивао на тај начин што је узимао његову сурлу у наручје и благо је миловао.

У филму „Песник Сатурнин" више од 30 пачића је морало бити употребљено за једну исту улогу. Снимање је дуго трајало а паче већ после 15 дана порасте. У филму „Црвена рибица" који је добио награду Оскара за краткометражне филмове 1959. године, „играло је" исту улогу 60 рибица које су биле врло сличне и лупом су биране међу хиљадама.

Сценарио за филм „Путовање балоном" захтевао је да дечак из корпе балона упозори вољеног јелена на опасност. Да би се снимила ова сцена режисер Ламорис је данима летео хеликоптером изнад пространих шума. Кад се указао диван, огромни јелен који је застао и зачуђено погледао увис камера је зазујала, али се јелен окренуо и упутио у супротном правцу. „Не иди тамо, бежи!" — рекао је дечак у тој сцени.

За снимање филма „Бари" Ричард Потје је недељама трагао за лепим бернардинцем. Пронашао га је у кафани једног женевског угоститеља. Пас је у пратњи једног келнера авионом стигао у Париз да одигра улогу пса који штити дете. У једном тренутку требало је да му глумица узме дете с леђа. Јарост га је због овога толико обузела да је почео страховито да режи, свом снагом се бацио на глумицу и тешко је озледио.

Придобити љубав животиње је за сниматеље најпоузданији начин да постигну успех при снимању. За филм „Вила друкчија од осталих" Жан Туран је успео да припитоми чак лисицу, јазавца, гаврана и веверицу.

Лисица је као веран пас пратила режисера на сваком кораку. Била је толико послушна да није чак ни трепнула кад је за време главне сцене једно пиле залепршало крилима пред њеном њушком. Само га је погледала благо и пријатељски.

Јазавац се звао Кокота, играо се са псима а ноћу кришом бежао из склоништа и тумарао по живинарницима тражећи који мастан залогај. Толико је волео шећер и слаткише да је стално вукао свог газду за ногавицу панталона тражећи коју коцку шећера или колач. За време једне ноћне шетње приметио га је пољски чувар и не знајући да је пред њим „филмски глумац" убио га.

Гавран је, припитомљен, спавао с једним кокером и забављао се боцкајући га кљуном. Мајсторски је подражавао његово лајање. Пратио је свог господара у поља али се једва спасавао од осталих гавранова који су хтели да га убију — сматрали су га за издајника.

Најжалоснија је била судбина веверице Фанфан која се прославила у филму „Вила друкчија од осталих". Кад год би погрешила: несмотреношћу ујела режисера за прст или учинила какав други несташлук, сакривала се у џеп свог заштитника Жана Турана. Знала је чак и да свира у фрулу. Али зато што је била сувише радознала и често тражила рупе у поду и таваници — појели су је пацови.

Многи можда неће поверовати да је најтеже радити с мајмунима, јер су врло недисциплиновани, сувише живи и у сталном покрету. Да би умирио једнога Жан Туран га је оставио више сати у потпуној помрчини. Затим га је пробудио и мамурног снимио.

НАЈЕЗДА »МАРСОВАЦА«

Један довитљиви фоторепортер снимио је више „марсоваца" а овде доносимо три њихове слике. На једној је приказан човек у чудном оделу који шета улицама Денвера, у Америци, на другој британски пилот који испробава ново одело за спасавање, а на трећој Уки, морски коњ који преко ограде посматра радознале посетиоце који су дошли да виде чудне животиње у Њујоршком акваријуму.

СТРАШНА НОЋ ЈОАКИМА ВУЈИЋА

Полазио је на пут увек у невреме, у сneговите и кишне дане — Путовао је тешко и застајао како га ко где прими — Рачунао је на милостињу и гостопримство, на своје „медоточиве речи“, а и прилоге није одбијао — Сусрет са хајдуцима

Животоописаније“ Јоакима Вујића, његова аутобиографија, делимично је писана у духу старинских романа о изванредним догађајима који су кроз живот пратили писца. Посебно место у тој „чрезвичајној“ Вујићевој аутобиографији заузимају његова путовања. Нека од њих су сасвим измишљена, нарочито она по Средоземном и Црном мору. Литерат, коме је у своје време оспоравано да је то, с врло бујном „театерском“ маштом, он је себи „пришивао“ као истинито и оно што се збивало само у његовој машти. „Али он је о томе и јавно говорио и писао. Без сумње је хтео да се постави поред Доситеја Обрадовића који је много путовао, и да код Срба стекне углед „једног од ретких“ који не само што је обишао велики део света већ је на својим путовањима и „чудесна приключенија имао“.

Јоаким, или од миља називани Јаћим Вујић, ипак је уистину и путовао и то још као млад — већ по завршетку школе у Братислави — из Баје у Трст. За њега је „Тријест“ свакако представљао и одскочну даску за даље: да ту нешто смогне новца, да научи језике, и уз помоћ имућних српских трговаца да се отисне у свет, као нови Доситеј.

Из своје родне Баје у Барањи кренуо је према Трсту са свега десет форината у шпагу (џепу). Било је то мучно и болно путовање. Из Баје је Вујић пошао фебруара 1796. године, а убрзо му је чизма толико позледила ногу да је по великом снегу и мећави ходао готово бос, јадан и беднији од последњег калфе вандрокаша. То је слика „Вуича первое с рањавом ногом преко Кроације у Тријест путешествија“ чиме је као „вечно памјатном“ илустровао свој животопис. На његову срећу то се путовање прекинуло у Карловцу, где је остао да удобно проживи готово више од годину дана.

Породичне прилике вратиле су га у Бају, а тек после неколико година опет је покушао да стигне у Трст.

Полазио је на пут увек у невреме, у снеговите и кишне дане. Напустио је и овог пута Бају крајем октобра 1801. године са „циглих 12 форината“.

Путовао је пешке и застајао како га ко где прими. Рачунао је на милостињу и гостопримство, на своје „медоточиве речи“, а и прилоге није одбијао. Неки пут је плаћао кола и после тога брижљиво пребројавао своје преостале форинте и крајцере, јер је до Тријеста требало још стићи.

У једном селу прилично удаљеном од Карловца, али на довратку тешког, планинског и мрачног пута према же[..]ном Трсту, он је преноћио. Киша је левала као из кабла. По таквом времену ни кириџије нису радо полазиле на пут.

„Тако ја, прича Вујић, по многом истраживању не нађем никаква кола, него после ручка узмем торбу на леђа, а киша све једнако пада, пак онако вооружан пројем село Нови град, пак пун блата и воде около 9 сати на вечер једва домалим на преноштије у село зовено Босиљево“.

У рану зору почео је да се пење на Велику капелу, језовиту планину у то годишње доба, и потпуно сам. Пешачење преко „страшних и високих хорватских гора и планина“ завршило се негде у саму ноћ, када је покисао до коже наишао на малу „пустањску“ оштарију (крчму) у једној великој и страшној шуми у Горском котару.

Хтео је да се одмори и осуши своје одело. Кад је појео своју злехуду вечеру, он леже поред пећи на кукурузовину „како мртав спавати“. Око 10 сати у ноћ, на његово запрепашћење „дође ти један харамбаша с његових осам другова, који су имали црвена јапунџета и капе, па сваки је по један велики нож и по пар пиштоља за појасом задевено имао, а по једну дугачку шарену црногорску пушку држао сваки у руци“.

Кроз снене очи гледао је ове хајдуке, па није знао да ли се више тресе од зиме или од страха. Вујић и иначе није био велики јунак, а сад је треперио као јасика. Још свега два-три дана пута па да стигне у „свој жуђени“ Трст, а ова хајдучка чета може само једним метком да прекине његове снове. Цептећи од страха увукао се у себе и сигурно зажалио што није остао негде на блатњавом и кишовитом путу, али без ове невоље.

Ћутао је на кукурузовини као „упокојени“ док се„ један од хајдука не приближи к мени, пак ме ногом удари тако да сам онако бунован скочио али он викне на мене да у њега не гледам зашто ће ме таки убити и тај час потегне за пушчаним кундаком да ме лупи усред чела“.

Јаћим је већ све заупокојене молитве себи за душу био очитао, али тада скочи харамбаша и упита:

— Ко си ти и куда идеш?

— Господару, ја сам један сиромах ђак, који долази из Мађарске, а имено из Баје одакле сам рођен, па сад идем у Ријеку — одговорио је скрушено.

— Па где су ти кола?

— Добри господару, ја немам никаквих кола него идем пешице зашто сам ја један сиромашан ђак.

Све даље — тешко да се баш тако збило, али је сигурно да кад је хајдук запитао колико има новаца, Јоаким је одговорио:

— Мили господару, ја још 4 форинте и 12 крајцара, немам ни једног новца више. Зато вас усердно молим да ми не одузимате мој живот, а ево вам моје новце радо даеем, јербо ко ће моју стару сироту матер ранити и снабдевати.

Између харамбаше коме је било име Стојан и Вујића разговор је текао и даље али га је без сумње измислио писац када је после тридесетак година писао своје „Животоописаније“.

Све се завршило тиме што је харамбаша Стојан видећи овог бедног, прокислог и олињалих хаљина путника — поклонио му једну шкуду (талир) и дао му неко писмено да може свуда слободно пролазити. Још му је платио и конак, вечеру и „фруштук“.

Харамбаша Стојан оде са својим друговима, а Јоаким Вујић, после ове страшне ноћи већ у рану зору крену пешке кроз Велику капелу, по киши и лапавици, али срећан што је сачувао „од свега свој најдрагоценији живот“.

У Трст је стигао 11. новембра 1801, са свега 1 форинтом и 6 крајцара. Неколико месеци касније ухваћена је дружина харамбаше Стојана који је ипак остао један од добрачинитеља убогога Вујића.

МОДЕРНА НАСТАВА

Ученице женске гимназије у Фаверсхејму, у енглеској покрајини Кенту, направиле су у својој хемијској лабораторији боје за фарбање косе и неколико различитих кремова за лице. Те производе не употребљавају оне, јер су за то сувише младе, већ њихове наставнице које тврде да су и боје за косу и кремови бољи од већине сличних косметичких производа у трговинама. Формулу својих средстава за улепшавање ученице чувају као тајну.

МЕДВЕДИЦА СА СРЕБРНОГ ЈЕЗЕРА

Гризли медвед изумире. „Сиви краљ Аљаске“, како га зову дрвосече, све је ређи. Има још много места у дивљинама Аљаске где људска нога уопште није крочила: ту је природни национални парк великих сивих медведа. Али ловци кажу да се чак и ту све ређе виђају.

Често је гризли мудрији од ловца који му је на трагу. Осветољубив је ако се осећа угроженим, и тактичар је толико да би многи војник могао од њега понешто да научи.

Ловац Хенри Шалуп, Канађанин, направио је своју колибу на малом пропланку. Заштићена од хладног ветра високим јелама, колиба се налазила на једно четврт сата од великог језера богатог рибом. Хенри га је назвао „Сребрно језеро“ јер се ујутру његова мирна површина сијала као право сребро.

Једног пролећног јутра он је ту открио гризлија. Извадио је свој дурбин и установио да је то женка јер јој је крзно на трбуху било светлије а глава шиљатија него у мужјака. Између њених ногу гурала су се, играјући, два сива медведића, док се трећи, сличан лопти, склупчао мало даље.

Медведица је, значи имала троје младих, а то је била реткост. Најчешће она доноси на свет само једно.

Ветатр је дувао повољно и медведица није могла да осети мирис човека. Лежала је на обали језера и само с времена на време стављала брзином муње своју шапу у воду и сваког пута избацивала на обалу по једну рибу.

Треће младунче лежало је сасвим мирно. Хенри Шалуп није хтео да се примакне ближе, јер ако би је нешто узнемирило она би отишла. Гурнула је затим нос испод трбуха малог медведића који се мумлајући дигао, направио неколико несигурних корака и опет срушио. Као да је имао повређена леђа или био парализован вукао је задње шапе.

Последња зимска олуја оборила је један џиновски јасен уз саму обалу и он је остао ту да лежи. Медведица је ухватила медведића за шију, дигла га високо и понела према стаблу. Снажним канџама предњих шапаољуштила је кору стабла, избацила трулеж изнутра и ставила младог у удубљење. По свему судећи хтела је да напусти своје младунче, али је ипак набацала гранчице преко отвора стабла вероватно да би га прикрила.

Затим се окренула, окупила своја друга два мала и нестала у шуми.

Хенри Шалуп је управо хтео да оде са мале пољане кад је угледао огромну, сиво смеђу главу. Одмах је знао ко је то. Није било потребно да види и мале, крвљу подливене, бесне очи, ни кратке уши, ни широки потиљак. То је био мужјак. Једним скоком Шалуп се сакрио иза једне гомиле стена и мада је као и увек носио собом пушку није хтео да убије мужјака. У пролеће његово крзно не вреди много.

Иза стења се налазила једна јела са не баш нарочито јаким гранама уз које није могао да се успне гризли јер би се гране под његовом тежином сломиле, а он је то осећао инстинктом. Зато се Хенри Шалуп брзо успуза уз стабло и сакри у грању.

Медвед је дигао главу, али му ветар није донео никакав сумњив мирис и он се упутио право према јасену. Можда је чуо мумлање младог медведа ту сакривеног. Његове оштре канџе зарише се у кору дрвета и под његовом шапом медведић заскича.

Из шуме се, на тај глас, појави медведица, сама. Отворених чељусти она се баци на мужјака уз громки продоран крик.

Медвед ју је ударио и ишчупао длаку са њеног потиљка, али она није попуштала: забола је зубе дубоко у његово грло, а његове шапе су се склопиле као менгеле око ње. Један тренутак се чуло само комешање у борби и дахтање.

Крв је шикнула из ране коју му је нанела уједом. Избезумљен од љутине он се поново баци на њу. Не плашећи се смрти пошла је опет на јачег противника, а он ју је дохватио за главу својим оштрим канџама. Крикнула је — али није попуштала.

„Храбра мајка“ — промрмљао је Хенри Шалуп. Хтео је на неки начин да јој помогне, да уплаши мужјака. Зато је испалио хитац. Обе животиње су застале јер је то био звук нечег страшног, непознатог.

Мужјак је стресао главу, а преко лица Хенри Шалупа је прелетео осмех. Његова кугла је значи, тачно погодила где је циљала — откинула је гризлију једно уво.

Још један тренутак је медвед стајао непокретан. а онда се окренуо и нестао у шибљу. Чуло се како гране пуцкетају под његовом тежином.

Медведица се срушила на земљу са главом на предњим шапама. Још јој је ишла крв из потиљка. Неколико минута доцније се дигла, извадила младунче из удубљења ставила га на своју главу и ишчезла иза стења. Понела га је са собом, у пећину, његовој браћи.

ВЕЛИКИ МАЈСТОРИ ВЕЛИКА ДЕЛА

Перуанци, вични сечењу камена користили су дуже време чврсте комаде којима су давали облик слова V, са оштром доњом ивицом коју су постављали дуж линије по којој су хтели да секу камен. Није ту била у питању тајна техника, већ само веома тежак и стрпљив посао. Сваки ударац каменим чекићем једва се примећивао на тврдом камену. Колико је онда времена било потребно да се исече један блок?

Ако би један радник у једној минути могао 50 пута да удари чекићем истом брзином и јачином, уклонио би око 850 грама материјала за један сат, или око 7,5 килограма у току тешког осмочасовног дана. Према томе, сваки човек би могао да исклеше око 50 килограма стене за једну недељу. Тачно се није могло израчунати колико сваки ударац избија материјала из стене јер их је било тврђих и мекших. Међутим, ипак се дошло до неког просека. Инке су знатно олакшавали посао тиме што су камен обрађивали на извору, али им је транспорт стварао тешкоће.

Грађење тврђаве било је обустављено, изгледа, пре времена, пре свршетка. То је дало научницима увид у технику рада и омогућило им да установе његове разне фазе. У каменолому су на извесним местима нашли трагове сечења стена, затим блокове којима је делимично био дат облик, а неки су већ били обрађени. Даље, од каменолома до градилишта остали су блокови вероватно напуштени онда када је рад обустављен. По распореду тих блокова је откривено да су Инке имале две методе транспортовања блокова. Тежина великих блокова износила је по 75 тона, а малих 3 до 5 тона.

Велики блокови су у једнаким размацима лежали на путу од каменолома до градилишта, односно тврђаве, али мањих стена није било нигде успут. Изгледа да су мањи терети преношени до циља без дужих задржавања.

„Мале блокове", до пет тона, Инке су обмотавали конопцима и онда помоћу дугих и јаких мотки омогућавали већем броју људи да терет понесу. То је било нешто налик на носила за човека. Преношени су до саме тврђаве за свега један дан и то прво низ планинску падину од око 300 метара висинске разлике, а онда преко реке и путем дугим око 6 километара. Нађено је око 45 таквих комада крај градилишта тврђаве. Тим блоковима би ту још био даван коначан облик пре узиђивања.

Огромни блокови су били распоређени дуж пута у цикцак линији и низ падину планине све до обале, тачније до једног места на обали код кога се река могла прећи. Стаза је била широка око 4,5 метра. Највећи камен, затечен на стази, био је дуг 6 а широк 4 метра, док му је висина односно дебљина износила око један метар.

Овај „цин" од 75 тона, био је широк готово колико и сама стаза. Према томе људи, који би га носили, нису могли да иду са стране и да се у исто време боре са огромним теретом и моткама и конопцима. Исто тако је мало вероватно да је толики терет могао бити превлачен на неким врстама санки. Њихове „шине" би утонуле у меко тле вијугаве стазе. Онда, како је то чињено?

Инжењери, који су проучавали овај проблем мисле да је меко тле захтевало неку потпору. Зато су по њему дуж пута били поређани балвани као железнички прагови. Блокови су онда ваљани

Чак и кад се скине тајна, наше дивљење према градитељима далеке прошлости ништа није умањено

преко ових „шина" на другим облицама које су се котрљале. Меко тле би у овом случају чак било корисно јер би се равномерно угибало под теретом, тако да би се избегле неравнине и терет био равномерно распоређен.

Такође је разумљиво због чега је стаза кривудала. Да је била права, ти камени „монструми" могли би да слете низ њу а да људи не могу да их задрже. Овако, кривудање ублажава пад и омогућава људима да помоћу полуга контролишу кретање камених блокова низ стрмине.

Брзина преношења није била важна, јер је журба могла да проузрокује само штету. Од тренутка када је блок из каменолома био спреман за транспорт посвећивана му је велика пажња. Прво је постављан на облице, да би затим помоћу полуга био пренет преко реке. Транспорт се вршио исто као и на сувом — преко шина од балвана и помоћу облица, само можда уз помоћ више људи. Тај део пута задавао је највише тешкоћа античким инжењерима а ипак се догађало да им по који блок склизне и остане дубоко усађен у корито реке.

Кад је блок већ прешао цели тежак пут и стигао до тврђаве онда се прелазило на дотеривање коначног облика, према месту које је требало да заузме у конструкцији зграде. Са каквом су тачношћу стари мајстори градитељи обрађивали камене блокове, и уклапали их у зидове тачно као „рука у рукавици"! Малтер уопште није коришћен за испуњавање рупа и пукотина јер је сам камен био тако обликован да се савршено уклапао.

И данас после готово хиљаду година, то камење тако лепо прилеже једно уз друго, да се не може увући ни оштрица ножа између њих. Зна се да је камен обрађиван клесањем. Зна се такође да када је камен већ стављен у своје лежиште више није могао да се одатле вади или помера. Зато је било неопходно да камен „из прве" буде добро обрађен, јер се касније више ништа није могло учинити.

Како су антички инжењери постизали толику тачност и како су после обраде убацивали блокове у лежиште?

Претпоставља се да су били коришћени калупи и рамови. Камен је клесан све док не би тачно одговарао калупу и тек онда би био стављан у своје лежиште. У калупу, вероватно оцрњеном изнутра, испупчења су остављала беле трагове, што је указивало где блок треба изравнати. И тако је, бојењем и обележавањем неравнина, камен клесан док не би добио жељени облик.

Чак и ако се претпостави да је камење обрађивано на платоима непосредно уз место где је требало да буде уграђено, поставља се питање како је камен уметан у лежиште. На неким блоковима су остала испупчења налик на округле кваке па је то навело истраживаче на мисао да су она коришћена било за конопце или полуге, или и за једно и друго.

Ову, последњу фазу посла најмање разумемо. Није разјашњен у детаље начин рада, али једно је сигурно — то је био компликован и мукотрпан посао. Претпоставља се да није било велике разлике у техници грађења у постојбини Инка, у Египту и Енглеској... као и на Ускршњим острвима. Примењивани су једноставни методи са огромним утрошком времена и радне снаге. Било је потребно много вештине, одлична организација и мајсторско планирање, као и чврста воља да се посао дотера до краја.

Чак и када се скине тајна са начина грађења, наше дивљење према градитељима из далеке прошлости ништа није умањено. Мора се признати да су били велики мајстори јер су створили велика дела.

У КУЋИ БУДУЋНОСТИ

После четрдесетогодишњих опита у Америци је саграђена породична зграда у којој је све, у правом смислу речи — „од игле до локомотиве", направљено од пластичне масе. Изузетак су само темељи који су од бетона и гвожђа.

Ова „пластична кућа" има спаваћу, дневну собу и трпезарију, кухињу, перионицу, купатило и просторије за загревање стана. Зидови, таванице и кров су направљени од стаклених влакана превучених полиестером, јевтином и трајном пластичном масом.

Водоводни, електрични и други уређаји у згради такође су од пластичне масе. У изради свих ових уређаја учествовало је дванаест различитих америчких фабрика, које се баве прерадом пластичних маса. Преградни зидови, тапети, теписи, намештај, пресвлаке и сви санитарни уређаји израђени су од пластичне масе. Читава кухиња је такође од ње, а кува се помоћу кратких и пере помоћу ултракратких таласа. Купатило има клима-уређаје, топлу и хладну воду као и уређаје за одржавање свежег и пријатног ваздуха.

На телевизијском екрану се прати долазак гостију, тако да нежељени могу увек да се избегну. Телефон у таквој кући није обичан, већ са тастерима, тако да су руке слободне и за време разговора могу да се обављају други послови.

ПОПАЈ

РАДИОАКТИВНИ ОТПАЦИ И МОРЕ

Бацање радиоактивних отпадака у дубине мора не сме се допустити. Стручњаци за атомистику морају поштовати мишљење океанолога. Капетан Кусто је у праву

У француској јавности избио је недавно озбиљан спор: атомисти су решили да се ослободе опасних радиоактивних отпадака из атомске централе у Маракулу на тај начин, што су их у специјалним челичним сандуцима превезли до Азурне обале с намером да их извезу бродом далеко на пучину и баце у дубину од 2680 м. Средоземног мора.

Против тога је одлучно устао један од најбољих познавалаца Светског мора, директор Океанографског института у Монаку, капетан Кусто, познат по свом филму „Свет тишине" који је приказиван и у нашој земљи. Његов протест подржали су и други, између осталих и хотелијери са Азурне обале и рибари Корзике.

Супротно мишљењу капетана Кустоа, који истиче какве све опасности прете човечанству од таквог начина „чувања" опасног радиоактивног материјала, француски високи комесар за атомску енергију Франсис Перен тврди да нема никакве опасности од тога ни сада ни у будућности. Ко је у праву?

Где бацити радиоактивне отпатке?

На II међународној конференцији за коришћење атомске енергије у мирнодопске сврхе, одржаној септембра 1958. године у Женеви, разматрано је и питање бацања радиоактивних отпадака у најдубље океанске потолине. Али, још тада је изнето мишљење да су оне несигурне за ту сврху и да такав начин ликвидирања опасних материја није погодан.

У свим океанима и морима на Земљи познате су само 23 потолине, чија је дубина већа од 6.000 м. У Тихом океану их има 19, 3 у Атлантском и једна у Индијском океану. У Северном леденом океану дубоких потолина нема.

У току III међународне геофизичке године свестрано су испитане особине 12 дубоких потолина у Тихом океану. Пре свега, оне леже у близини континената или венца континенталних острва. Као уски жлебови потолине се пружају стотине па и хиљаде километара а дубље су од самог дна океана за 3—5 км. Ни у једној потолини у рељефу дна нема никаквих прагова или каквих других узвишица које би спречавале слободно притицање или отицање океанских вода. То је већ први знак који говори против бацања радиоактивних отпадака у дубоке океанске потолине.

У тропским морима је врло висока температура воде у потолинама чак до 200 м дубине. У најдубљој, Маријанској потолини температура воде у октобру износи на површини 29,16 а на 200 м дубине 16,22 степени. Идући према дну она се нагло смањује: на 500 м 7,50 степени, на 1000 м 4,52 степена, на 2000 м 2,17 степени и на дубини од 4000 м свега — 1,43 степена. У већим дубинама вода постаје незнатно топлија јер се загрева од земљине унутрашњости. Тако је на 5000 дубине температура 1,47 степена а на 10.000 м 2,13 степена. Због повећања температуре воде испод дубине од 3—4 км, као и због чињенице да се сланоћа мора према дну незнатно мења, густина воде је све мања. Природно је да се вода са мањом густином, као лакша, издиже ка површини, и зато у дубинама, чак и највећим, не може бити никако непокретних вода. То је други разлог који говори против бацања радиоактивних отпадака макар и у највеће океанске дубине.

Истина, та вода се не издиже до саме површине мора, него до оне дубине где је најнижа температура воде — до горње границе тзв. конвективног слоја. Издизање је веома споро — 30—50 метара годишње. Али, када достигне горњу границу конвективног слоја ова вода, заражена радиоактивним отпацима, може лако да буде увучена у хоризонталну циркулацију водених маса које леже изнад ње, према површини.

Амерички, енглески и совјетски научници установили су у Атлантском и Тихом океану постојање дубинских морских струја. Тако се испод Голфске струје, на дубини од 2500 м, креће у супротном правцу друга струја чија брзина износи 2,6—9,5 см у секунди, а на дубини од 2800 м она је још бржа — до 17,4 см у секунди. Утврђено је да се вода креће и изнад самог дна већ на 50 см. На дубини од 3200 м откривена је струја са брзином од 5 см у секунди.

Према томе радиоактивни отпаци бачени у највеће океанске дубине заразили би за релативно кратко време већи део водене масе океана и мора. Зато се атомистима мора отворено рећи:

— Ви не познајете океане и мора и зато ваше радиоактивне отпатке не бацајте у њих!

Радиоактивни туњеви

Кисеоник у морској води долази из атмосфере и од зелених алги које живе у површинским слојевима воде. Само, њега има и у највећим дубинама океана где га живи свет само троши а не производи. Ово указује да се интензивно меша цела водена маса — од површине до дна. Да није тога, кисеоника не би било у највећим дубинама океана па онда ни живог света. Пробне експлозије водоничних бомби на површини мора опасне су не само по живот у површинским водама, него и за различите црве, сунђере, ракове, мекушце, иглокошце и друге врсте које живе на дну. Јер, ако се површинске воде заразе радиоактивним отпацима, оне ће се касније, као и кисеоник, спустити до највећих дубина и угрозити њихове становнике.

У целокупној маси Светског мора непрекидно се крећу не само рибе и џиновске хоботнице, него и сићушни планктони. У току дана планктонски рачићи се спуштају у дубине, а ноћу издижу према површини. Код неких врста одрасли примерци живе у дубинама, док њихова млађ настањује само површинске воде. Али, у планктону има исто тако и ларви животиња које живе на самом дну. На тај начин огромна маса живих организама премешта се у току 24 часа по дубинама океана и мора. Према томе, ако се радиоактивним отпацима заразе било површински или организми са дна, биће раније или касније, у већој или мањој мери угрожени и сви становници океана.

Проучавајући последице експлозија хидрогенских бомби код атола, коралских острва Бикини, амерички научник Харлеј нашао је у водама нешто западно од овог места планктоне чија је радиоактивност била 470 пута већа од воде океана. Јапански стручњаци нашли су у рибама и планктонима већу количину радиоактивног цинка 65, који настаје, вероватно, при експлозији бомбардовањем тела бомбе од стране неутрона.

Организми, као што је познато, узимају цинк из морске воде; исто то чине и са радиоактивним изотопом цинка, ако га има у води. Неке рибе хранећи се постале су и саме толико радиоактивне, да су уништиле улов. У почетку је било радиоактивних риба само на зараженим површинама мора, око Бикинија, а сада их има и на 3000 км далеко од њега. Радиоактивни туњеви ловљени су поред самих обала Јапана, где се не би очекивало да вода садржи радиоактивне материје.

Експерименти са експлозијама атомских бомби код Бикинија нанели су већ озбиљне штете риболову. У рејону око тог атола ловљена је једна петина туњева у целом свету. Сад је то ловиште отпало. Још важније је да су ту мресилишта туњева и сабљарки, на шта ће радиоактивни отпаци утицати и убудуће.

Проучавајући циркулацију радиоактивних отпадака у океану неки стручњаци су саопштили да живи свет, такозвани биолошки транспорт има понекад већу улогу у преношењу опасних материја од физичког — мешања воде због разлике у температури, густини, сланоћи и морских струја.

После овог кратког разматрања јасно је да је француски океанолог капетан Кусто

био у праву када је устао против бацања радиоактивних отпадака у дубине мора. Јер, раније или касније они ће прећи у раствор и биолошком и физичком циркулацијом доспети у површинске слојеве воде и постати опасни за људе. Морским струјама и миграцијама риба те материје ће доспети и у удаљене рејоне и угрозити становништво многих земаља.

Треба имати у виду да струје носе своје воде одређеним правцима и да тек после дугог времена долази до мешања целокупне масе воде у океанима и морима. Зато је неосновано тврђење да ће се радиоактивне материје равномерно разнети по целокупној маси Светског мора и зато бити мање опасне. Напротив, оне ће прво доста дуго кружити по морима ношене струјама, тровати живи свет у њима а преко њега, нарочито, угрожавати и човека.

Због тога трезвени људи свих земаља света стоје уз речи капетана Кустоа:

— Даље радиоактивне отпатке од мора!

ПАУК-СТРЕЛАЦ

У Јужној Америци живи паук подадора. Насупрот свој својој осталој сабраћи он не троши време на плетење мреже. Међутим, његово „оружје" није ништа мање опасно по инсекте. Скривен међу лишћем винове лозе, он седи и чека жртву. Пред њом ногом подадора држи дугачку нит паучине с капљицама неке лепљиве материје на крају.

Кад крај њега пролети мува, паук муњевито баца на њу своје ласо. Готово увек оно погоди жртву и она се залепи за капљицу. „Ловац" тада причвршћује нит на какву гранчицу и, као по лествицама од конопца, спушта се низ њу до жртве.

Неки научници оспоравају овом пауку способност да на своју жртву набаци ласо. Он само њише капљицу, кажу они, и то кретање привлачи инсекте. Лепљиво клатно се приближава жртви, случајно је дотиче и — она је готова.

Да ли паук гађа и погађа своју жртву или се лепи на капљицу, тешко је рећи. Сигурно је једно: подадора увек има осигуран ручак.

Човек који разговара с мајмунима

Сваки слободан тренутак Ернст Волкер проводи крај својих пријатеља. То му увек донесе нове радости. Јер, његови пријатељи су — мајмуни.

Седамдесетогодишњи Ернест Волкер, бивши директор зоолошког врта у Вашингтону а сада зоолог-истраживач, говори „мајмунски језик" као свој матерњи. Он је досад издао већ два речника „језика мајмуна" и сматра се за једног од највећих стручњака у овој необичној области.

„У моју канцеларију често су доводили узнемирене и уплашене мајмуне — прича он. — Али, чим бих им ја на њиховом језику рекао да се радујем што их видим и с њима пријатељски мало proћаскао, они би се одмах орасположили."

Волкер је научио језик мајмуна пре 10 година када је из Јужне Америке донео кући Мјуриел, једно младо мајмунче врсте дурукули. Одвојена од своје браће и сестара, Мјуриел је морала с неким да разговара и — научила је Волкера.

Пошто је мајмунче било сувише младо да је могло тај језик да научи од оца и мајке, истраживач Волкер је закључио да ове животиње неким природним инстинктом стварају свој речник.

Кад је Волкер већ био у стању да течно разговара са Мјуриел, покушао је да се споразуме и с другим мајмунима врсте дурукули. Он тврди да су мајмуни разумели сваку његову реч".

Своје разговоре с Мјуриел Волкер је снимио на магнетофонске траке и недавно је за то добио велико признање: један истраживачки институт у Вашингтону препоручио је, заправо наредио, својим стручњацима у зони Панамског канала, да се у проучавању начина споразумевања међу мајмунима служе Волкеровим методом.

Мајмуни испуштају потпуно одређене гласове кад су гладни, љути, уплашени, радосни, кад им јело не прија или кад им се храна не свиђа. Они умеју да моле и да захтевају. „Али, мада су мајмуни пристојне животиње, још никад од њих нисам чуо „хвала". Вероватно, мајмуни за то немају реч" — сасвим озбиљно закључује Волкер.

600.000 АУТОМОБИЛА ТРАЖИ ПРОЛАЗ

Исечак из хаоса: 700 аутомобила — 280 точкова. Ни један точак не може да се помакне ни напред ни натраг. Да ли је то крај саобраћају? Или улицама? Не, то је паркинг плац у Токију.

Поглед из авиона на околину рибље пијаце у Токију подсећа на тешке снове. Хиљаде аутомобила се гурају као да траже животни простор. Слика се понавља сваког дана, сваког сата. Токио, тај највећи град света је „постигао" то да су се његове улице потпуно загушиле, да његових 623.000 аутомобила праве клупчад која не могу да се размрсе. Улице су крцате, аутомобили стоје или иду један уз други, један иза другог. На раскрсницама је најстрашније: тамо се бију праве битке за пролаз. Аутомобилиста који нема одважности — изгубљен је. Ко се боји да не огули лак са својих кола, доживеће нервни слом. Саобраћајни прописи? Којешта! Полиција? Немоћна! Саобраћајне несреће? На дан 412! Бука мотора и сирена на улицама је за 90 фонова јача него у другим градовима света. Пешаци су бржи од аутомобила... уколико их које возило не прегази.

А ипак ни један се аутомобил не избацује из оптицаја него их је сваким даном све више. А улице остају исте... и не могу да се нађу, јер се и не виде.

РЕЗЕРВАТИ
ИЛИ БОЉА ИСХРАНА

Не долазите да пушком ловите животиње. — Ловите их камером. — Вечити снегови Килиманџара и огромни паркови су привлачни за туристе а њихов новац користиће се за живот народа

Кроз 30 година Африка ће имати двапут више становника, но данас. Сваке године „Црни континент“ добија нове, слободне државе: народи постају независни и почињу самостално да решавају своје проблеме међу којима прво место заузима исхрана. Ослобођени колонијалне управе, управљачи желе да свом становништву обезбеде више меса али на том путу су се испречили резервати које су Европљани, дојучерашњи њихови господари, установили. Да ли су пречи резервати или становништво Африке? Проблем није једноставан.

Просечан годишњи приход једног Африканца под колонијалном управом износи нешто преко 20.000 динара. Сматра се да дневни оброк члана једног афричког племена не износи више од 1500 калорија а што је врло мало. Док хиљаде људи имају потребу за месом и уопште храном, животиње се слободно крећу у областима често много већим од наших срезова.

Шта су резервати?

На једној међународној конференцији 1947. године установљена је следећа дефиниција: „Резервати су обла-

сти или места на земљи и у земљи, који су због опште користи: научних потреба, естетских или васпитних разлога заштићени од слободног човековог управљања, и стављени су, у циљу заштите, под државну контролу...“

Резервати су установљени такорећи у дванаестом часу, половином овог века, кад су људи најзад схватили да морају поштовати природу. Јер, кад би се свакоме дозволило да чини што му је воља, наша планета би убрзо остала пуста.

Према америчком природњаку Францису Харперу, човек је за протеклих 2.000 година својом кривицом изгубио 106 познатих врста сисара од којих је 27 живело у северној а 9 у екваторијалној Африци. Због разних животних потреба, из страха, незнања, непромишљености или у великим шумским пожарима десетоковане су афричке животиње.

Друга страна медаље

Не може се рећи да су сва убиства животиња била безразложна. Није нимало лако ни пријатно живети у суседству са дивљим животињама. Нилски коњ се врло радо ваља баш по пиринчаним пољима; антилопе бросте жита; гориле не остављају на дрвету ниједну банану; кад чопор дебелокожаца пређе преко неког усева, ту биљка више не ниче; жирафе прекидају телефонске жице а слонови-пигмеји са таквом ревношћу пустоше пољопривредне културе и са таквим стрпљењем чекају да се покупи просо па да ноћу подигну сурлом кров малог амбара и све испразне — да им Африканци приписују људску злобу. Зато кажу: „Они чине зло из задовољства, а сем човека, ко је још за то способан?“

Овом друштву треба додати крволочног лава који, ако не може да ухвати зебру, бивола или газелу, шкргуће зубима на људе. А ни слонови нису много расположени према двоношцу, јер са њим немају најбоље искуство.

Биланс

За последњих 26 година прошлог века, милион и 500 хиљада слонова жртвовано је из ради билијарских кугли које су прављене од кљова дебелокожаца. Кад је људима постало јасно шта су учинили, од извесних врста слонова није остао ниједан примерак. Данас се сматра да слонова „адо“ има свега 20—30 а њима је спасен живот у једном ограђеном парку са електричним осветљењем северно од Елизабетвила, у Јужној Африци.

На територији Обале Слоноваче досад је сваке године губило живот око 300.000 газела. У Шпанском Мароку и у једној области уз језеро Чад, и сада се виђају војници како из џипа у брзој вожњи обарају из митраљеза читава крда антилопа, чији се један предак — одала — кога су припитомили стари Египћани, налази на барељефу пирамиде у Гизеху. Као што се види, цивилизације се смењују, али једна другој нису сличне.

Велики и мирољубиви бели носорог готово је изумро у тропским пределима. Некад је био сусед праисторијског човека, а последњих столећа су га масовно уништавали ради продаје његовог рога празноверним, непросвећеним становницима Азије. Наиме, од његовог рога добија се прах којим се врача. Године 1927. је утврђено да у Африци нема више од стотину ових животиња. Тек после тога, у Зулуленду је основан резерват и данас се сматра да их може бити око хиљаду. Његов „побратим“, црни носорог, који је изумро у Азији, знао је боље да се брани од човекове пушке у Африци. Падао је у боју, али није остајао дужан.

„Мајмунски месари“ свако јутро крећу камионима из Абиџана у лов на једну врсту малих мајмуна, изванредних скакача, иако се та врста налази под заштитом. А мали афрички мајмуни „бибала“ многобројни у Средњем веку, данас су нам се сачували једино у скулптурама античког Египта. Постоје још ловци на мајмуне који су дуго времена чак скривено живели у једном селу усред великог резервата. Кожу уловљених животиња, као врло скупоцену, кријумчарили су ван резервата и продавали на црној берзи за крзна. Ипак су их једног дана открили извиђачки авиони.

Све ово говори да се у Африци животиње буквално истребљују, без обзира на неопходну равнотежу у животињском свету. Као што се види, резервати су установљени ради заштите природе, без чега би на земљи настала пустош. Али, како решити питање исхране становника?

Излаз из ћорсокака

Младе државе ослобођених афричких народа мораће хитно да решавају проблем исхране, али до резултата неће баш тако брзо доћи. Треба променити цео начин живота и од пастирске, презанатске привреде прећи на земљорадничку економију са системом организоване производње. Сасвим постепено, у неку руку и истовремено, мораће да стварају и своју индустрију. Овакав развитак ће пратити велике тешкоће, јер да се он оствари, потребни су способни кадрови и новчана средства.

Управљачи младих афричких држава о свему томе размишљају и предузимају прве мере. Сматрају да ће новац обезбедити прво туризмом. Али не ловом већ — камером. Зар то нису два облика једног истог задовољства? — кажу они. Ви желите да имате једну животињу? Имајте је на филму свог фотографског или филмског апарата!

Вечити снегови Килиманџара, огромни паркови по којима се шетају лавови, зебре и жирафе, необично растиње, саване — све може да остане привлачно за љубитеље егзотике. А њихов туристички новчић користиће се за унапређење живота становништва. Тако ће се горуће питање Африканаца решити на обострану корист: и људи и резервата.

САСВИХСТРАНА

У ВОЗУ

У препуном ноћном возу који је возио путнике на годишњи одмор није се могло дисати од запаре. Још несносније од тога било је хркање једног путника који ником није дао мира. Најзад је устала једна постарија жена пришла је спавачу и, куцнувши га по рамену, запитала:

— Извините. На којој станици силазите да бисмо могли да вас пробудимо.

МАМАЦ ЗА ЏИНОВСКЕ РИБЕ

Зоолошка башта у Лондону има новог становника: глисту дугу 1,60 м коју су назвали „Гертруда“. У ствари она је једини примерак једне врсте глиста која се размножавала у време постојања диносауруса. У Колумбији ју је пронашла једна америчка научница и пренела авионом од Њујорка до Лондона на лежишту од пенастог каучука.

СКУПО ПЛАТИО

Страстан скупљач птичијих јаја, 11-годишњи Дејвид Тенџ из Бурадона у северозападној Енглеској, успео се на „мртви“ фабрички димњак верујући да се на њему налази гнездо чавке. Међутим гнездо је било нешто ниже у димњаку и Дејвид, да би га дохватио, нагнуо се, изгубио равнотежу и главачке упао у црно ждрело. Само ноге су му запеле за руб димњака и тако је остао да виси окачен. Један пролазник који је читав овај „подвиг“ пратио са улице позвао је ватрогасце и ови су га свег гаравог али неозлеђеног извукли на светлост дана.

ЦВЕЋЕ ПРЕ МЕСА

Ко год мисли да су Римљани неромантични биће у заблуди. У статистикама стоји, црно на бело, да су становници вечитог града веома нежно настројени и да воле лепо. У 1960. години Римљани су издали пет милијарди лира за јагњеће месо, а 5,3 милијарди — за цвеће.

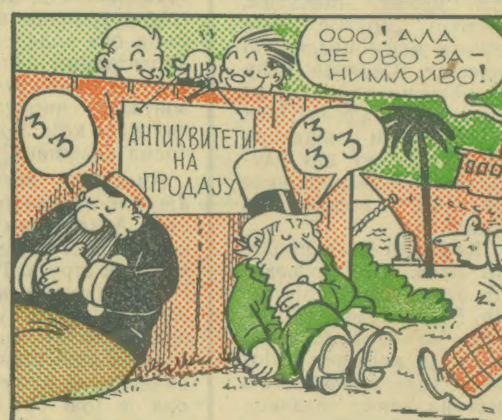

ОДЕЋА ПОКРИВА — ЕЛЕКТРИЦИТЕТ ГРЕЈЕ

Фагот

Од дувачких древних инструмената: флауте која је позната још 3000 година пре наше ере, и пиколе у ствари мале флауте на којој се производе највиши тонови, обое, енглеског рога и кларинета, једино фагот има две цеви, чија укупна дужина износи 2,5 метра. У оркестру фагот има важну улогу јер одаје најдубљи звук што понеком композитору служи за шаљиве изливе.

О постанку фагота постоји прича: око 1525. године неки свирач је превише вежбајући сломио надвоје свој инструменат „бомбарду". Делове није могао никако да састави и зато их је једноставно везао један поред другог. Тако је добио фагот, што на италијанском значи свежањ.

Прошло је једно столеће од оне знамените седнице Британске академије наука на којој су се сукобили присталице и противници Дарвинове тезе и када је један зоолог узвикнуо Дарвину:

— Према вама, значи, закони прилагођавања се примењују на људе као и на било коју животињску врсту?

— Зашто да не? — одговорио је Дарвин и додао изазивајући смех у дворани: — Зар не учимо како да се одевамо?

И заиста човек се хиљадама година учи како да се што боље заштити од хладноће и топлоте, али научно проучавање одевања започело је тек у нашем столећу. Историчари уметности, стручњаци за фолклор или за примењену уметност уколико су овај проблем посматрали кроз векове чинили су то више са становишта естетике и моде. Обично се полазило од грчке и римске тунике и завршавало савременим оделима.

У ствари, историја одевања требало би да започне појавом човека на земљи и животињским кожама којима су се покривали пећински људи. Историчари нису могли да открију никакве материјалне остатке животињске коже из тих најранијих дана. Извесна пронађена оруђа говоре да је одевање имало значајну улогу у свакодневном животу најстаријих људи.

Нађене су, на пример, камене стругаљке за скидање руна, сечива и чешљеви од јеленских рогова какви се и данас употребљавају код Ескима за одвајање коже од меса, за скидање маља или стрижење руна. Музеји располажу са довољно праисторијских игала са ушицом. Помоћу животињских нерава као концем пећински људи су шили кожу за одевање.

Досадашњи историчари занемаривали су оно што је главно: да прва одела нису стављана преко плећа због стида или украса већ да би се човек заштитио од атмосферске непогоде и од нечистоће. Људе је искуство поучило да је боље бити покривен ако желе да сачувају топлоту тела и да је животињска кожа кориснија ако је руно окренуто споља уместо изнутра.

Прва научна испитивања тканина почињу тек за време другог светског рата. О томе шта ће војник да носи није више водио рачуна дивизијски интендант већ штаб научника.

У то време јављају се проналасци многих синтетичких материја, јер су фабрике тканина обогаћене великим научним лабораторијама. Хемичарима и физичарима придружиле су се и друге струке.

Етнолози су приметили да становници поларног круга не пате од реуматизама. Ескими живе у леденим иглоима и хране се једнолично па ипак нису изумрли. На који начин су се прилагодили суровим условима живота? Сви се научници слажу да се узрок налази у начину одевања. Њихова је одећа од животињске коже чије се дејство објашњава утицајем извесног електрицитета названог „трибо-електрицитет".

Наиме, услед додира двеју кожа, човечије и животињске, ствара се „статични електрицитет" који не дозвољава да се поремети равнотежа телесне температуре. Познато је да модерна наука сматра човеков организам као неку врсту машине: крвни судови се понашају по хидрауличним законима, живчани сплетови по законима кибернетике. Човеково тело, испуњавајући се електрицитетом по целој површини, као кондензатор, размењује енергију за топлоту. Ако одећа коју носимо ствара супротан електрицитет, пуњење у организму се смањује.

Цивилизован човек више не може да носи примитивна одела. Разне синтетичке материје од којих се праве тканине нису било какви пронађени материјали већ производи које су научници свесно створили трагајући за одређеним својствима. Ми, на пример, кажемо да желимо „лаки материјал за лето", а на научном језику он се дефинише другачије, према томе какав је спроводник електрицитета, да ли врши пражњење и како то чини. Исто је и са модерним рубљем од вештачког материјала.

Да ли синтетичка влакна повећавају или смањују статички електрицитет организма, да ли повећавају улогу коже, да ли активирају измену материја у организму итд. према томе се и одређује вредност синтетичких влакана а то зависи од њихове „трибо-електричне" способности.

Џиновска болесница

Крајем прошле седмице Канађанка Карол Хер морала је бити однета у болницу. Да би је сместили, у болници су морали да саставе две постеље јер је Карол висока 2,40 метра. Она се пред својом кућом саплела о неку канту и у паду озледила вратне пршљенове због чега је дошло до парализе руку и ногу. Како због своје висине није могла да стане у обична болничка кола морали су је пренети великим затвореним камионом који се употребљава за пренос намештаја.

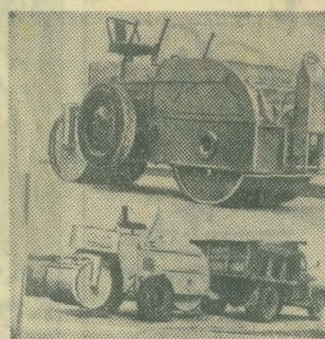
БОМБАРДОВАЊЕ ВЕТРА

„Бомбе" за испитивање снажних тропских ветрова са карипског подручја, у глави имају жироскоп који их одржава усправно за време падања у море. Правац и јачину ветра бележе пераја са електронским уређајем, а подаци се радијем преносе авиону који је ову „сонду" за ветар пустио. Из авиона добијају податке све метеоролошке станице које се налазе у области овог ветра.

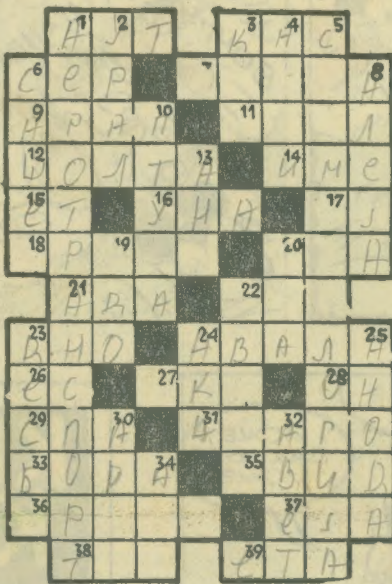

РАДИ БРЖЕГ ПРЕЛАЗА

Гумени точкови се подигну кад ваљак обавља свој посао — сабија и поравњава коловоз. Кад треба да пређе на друго место, ради бржег транспорта, шест тона тежак ваљак се ослања на гумене точкове, а вуче га камион или трактор.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) фудбалски термин; 3) врста коњског хода; 6) енглеска племићка титула; 7) стара руска мера за дужину; 9) становник највећег полуострва; 11) корално острво; 12) острво на Јадрану; 14) назив; 15) латинска свеза; 16) наша река; 17) иницијали нашег виолончелисте; 18) део Москве; 20) име глумице Рине; 21) речно острво; 22) недаћа; 23) доњи део посуде; 24) брдо у близини Београда; 26) слово латинице; 27) летовалиште код Опатије; 28) лична заменица; 29) римска богиња земљорадње; 31) француски физичар (1786 — 1853); 33) набор; 35) врста тканине; 36) штампарске грешке; 37) птица грабљивица; 38) земљиште; 39) грчко слово.

Усправно: 1) превоз ваздушним путем; 2) планина у СССР; 3) превлака на Малаки; 4) град у Италији; 5) наука о болестима усне дупље; 6) индустријска биљка; 8) дрворед; 10) тропско дрво; 13) бивши светски првак у шаху; 19) име сликара Муртића; 20) црна креда; 22) холандски сликар (1861 — 1931); 23) роман Добрице Ћосића; 24) лука у Израелу; 25) позитивна електрода; 30) језеро у СССР; 32) сабласт; 34) грчка богиња несреће.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) потоп; 5) жуна; 6) еп; 8) само; 10) ла; 12) она; 13) катун; 15) мп; 16) „Каљуга"; 17) соб; 19) тенис; 20) Леа; 22) низ; 23) Осака; 25) сва; 27) тарана; 28) ел; 29) араба; 30) узе; 31) цт; 32) Арда; 33) ро; 35) теме; 36) хељда.

Усправно: 1) пума; 2) оно; 3) та; 4) пе, 5) Жан Пол Сартр; 7) „Плуг и звезде"; 8) Сомс; 9) Маљен; 11) анас; 13) кат; 14) Тунис; 18) Беара; 21) Акаба; 23) „Отац"; 24) Ана; 26) Алеп; 30) урма; 32) аед; 34) ох; 35) тљ.

Јесте ли већ чули да...

... флуоресцентне лампе не прегоревају као обичне сијалице, већ постепено губе свој сјај. „Живот" једне флуоресцентне лампе траје преко 5.000 „радних" часова, то јест 30 — 50 одсто више од живота обичне сијалице с металним влакном.

... најстарији европски музички спис је написао Лас из Хермионе, на Пелопонезу, рођен између 548. и 545. године пре наше ере.

... израз „ћорсокак" примили смо од Турака, али ни један од његових саставних делова није турског порекла: „ћор" је настало од турског изговора „кјер" за персијски придев „кур" — слеп, а „сокак" је турски изговор арапске речи „зукак" — улица.

... најстарији керамички предмети потичу из времена од пре 7.000 година.

... највише насеље на нашим острвима је Горски Хумац на Брачу. Он лежи на 453 метра изнад мора, док је највиши врх острва висок 778 метара.

... у току зимског сна животиње презимари изгубе готово половину своје телесне тежине.

... радници који денукрстине троше 5.800 калорија дневно, жетеоци — 4.750, а везачи снопова 5.600.

... у Карипском мору живе рибе тестераче које су у стању да пресеку чак и тање гвоздене ланце.

... у разним налазиштима из млађег каменог доба у Северној Африци нађене су у већим количинама љуске највећег јајета на којима су урезивањем изведене шаре и представе животиња. Ова јаја преисторијски становници употребљавали су уместо посуђа.

... једна топографска или географска карта садржи просечно око 2.000 назива насељених места, земљишних облика, вода, река и култивисаних површина.

... први писани подаци о употреби челика потичу из 15. и 14. века пре наше ере. Међу предметима које је сестра митанског краља Тушрате, Тадухепа, донела у мираз египатском фараону Аменофису II (1915 — 1875. пре наше ере) помињу се и неки предмети од челика.

НАПРАВИ САМ

ВОДЕНИЦА

Ову малу конструкцију покреће воденица. Можете је наместити на неком поточићу или реци и „машинерија" ће одлично функционисати.

Најважнији део је точак који покреће вода. Он је састављен из два дрвена круга са пречником од око 40 см, који су повезани закуцаним дашчицама. Пошто ће овај точак стално бити у додиру са водом, неопходно је да се премаже бојом. У средини пробушите рупу кроз коју ће пролазити осовина. Са једне стране ће је придржавати дашчица пободена у земљу, а на другом крају пролазиће у једну кутију. Два мала зупчаника су направљена од мањих дрвених кругова на које ћете укуцати, свуда около мале ексере без глава, као на слици, а који ће дотицати једни друге и чинити да се покреће осовина горње справе. Мали кров од мушеме или парчета изрезане плуте изгледаће као на рингишпилу а платформа на којој стоје луткице може бити такође од плуте или дашчице.

ЛЕТИЛИЦА БЕЗ МОТОРА

Ову летилицу без мотора је пројектовао један мали француски ученик. Увис се летилица диже помоћу дугачког ластиша какав се и иначе употребљава код сличних „авиона". Чим се пусти са земље, под углом од 45°, подиже се до висине другог спрата, прави „лупинг", спушта се великом брзином и пада око 15 метара даље.

Три главна дела сачињавају овај апарат:

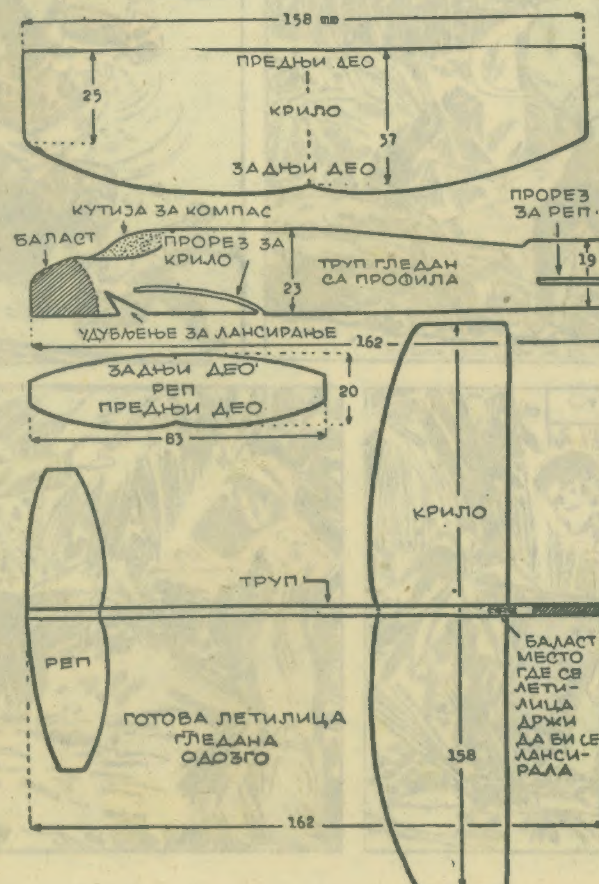
— крило из једног дела
— труп
— реп.

Труп је начињен од дашчице тополовог дрвета, дебеле 2 милиметра (слика 1).

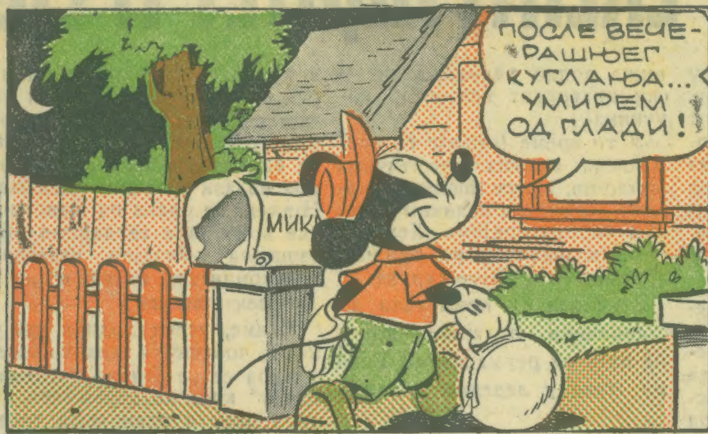
И крила и реп направљени су из једног комада, али не од дрвета већ од картона дебљине 1 милиметар. На трупу летилице су предвиђена два усека: један за крила, други за реп. Уметните их на одређена места и кад сте сигурни да добро стоје залепите их ту.

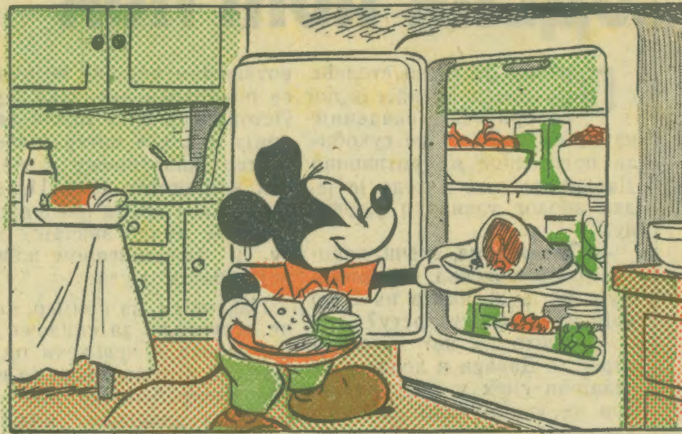
Летилицу обавезно прегледајте и поправите после сваког лета, а после неког жешћег пада свакако направите друга крила или оштећени део.

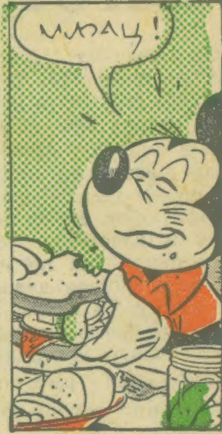
На место предвиђено за баласт залепите пластелин, јер је он најзгоднији — може према потреби да се одузме или дода.

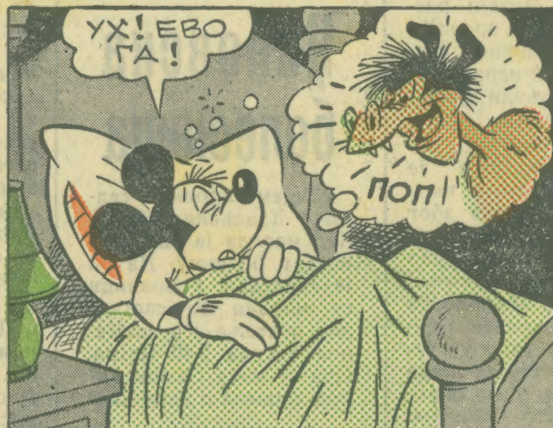

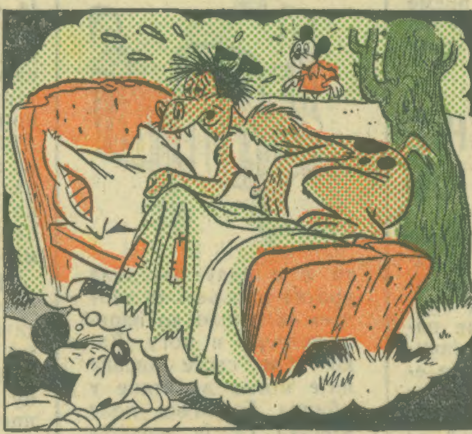

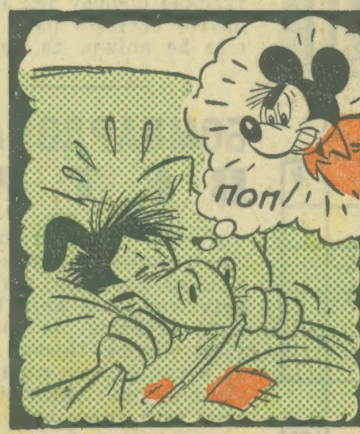

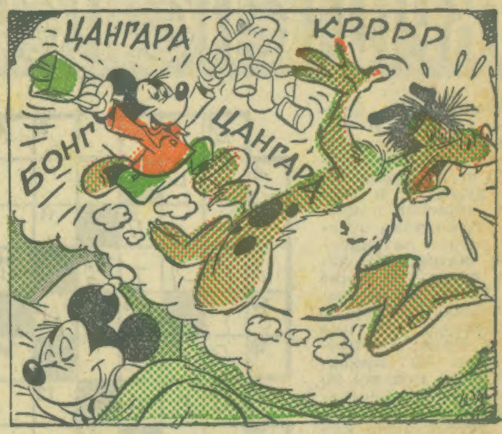

Ква-Ква!

уређује Паја Патак

ПОГРЕШИО

Кад је воз пошао, Шиљи-контролори се обратио један путник:

— Треба да сиђем у Параћину али воз ту стиже у четири ујутру. Сигуран сам да ћу преспавати и зато вас молим да ме пробудите. Добро ме продрмајте јер чврсто спавам.

Шиља је обећао и отишао да и он мало продрема. Око осам сати изјутра појавио се онај исти путник и љутито га напао:

— Тако сте ме ви пробудили! Баш вам хвала!

— Гле, зато се онај путник драо кад сам га у Параћину изгурао из воза — присетио се Шиља.

ЈОШ ГУШЋА МАГЛА

Попај прича:

— Путовао сам по целом свету, али тако густу маглу као у Лондону нигде нисам видео...

— Ти можда ниси, али ја сам видео много гушћу, одговори му Пера Ждера.

— У којој вароши?

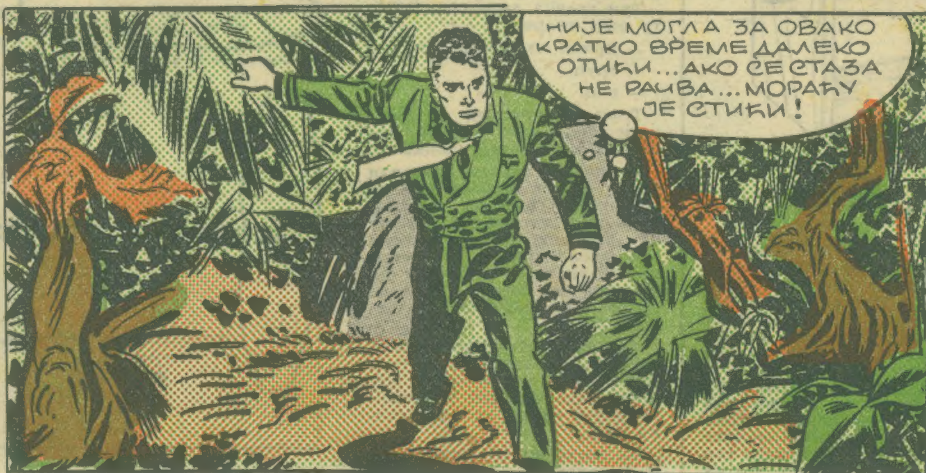
— Не знам. Нисам могао да је видим од магле.

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. Текући рачун бр. 101-707/1-82. Поштански фах 124. Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.